

Ochrana přírody

ročník 71 číslo 2 2016

Kuléřová příloha

Zprávy / Aktuality / Oznámení

Seminář „Nová právní úprava národních parků“

V Poslanecké sněmovně se 25. února 2016 konal důležitý seminář „Nová právní úprava národních parků“, organizovaný ministerstvem životního prostředí ČR. Seminář byl avizovaný na webu MŽP a navštívit jej mohli odborníci i veřejnost. Semináře se zúčastnilo vrcholné vedení MŽP, včetně ministra a dvou náměstků. Jednalo se tak o jednu z nejvýznamnějších akcí dosud konaných k přípravě novely zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

Ministr Richard Brabec a Pavel Hubený při debatě o přestávce. Foto Zdeněk Patzelt

Pečlivě připravený seminář řídil náměstek pro řízení sekce ochrany přírody a krajiny Vladimír Dolejský, který po jeho zahájení předal slovo ministrowi Richardu Brabecovi. Ten na úvod zdůraznil, že předkládaná novela zákona prošla stovkami debat s tisíci lidmi – nejedná se tedy o novelu připravovanou bez vědomí lidí, kteří žijí v regionech národních parků. Zásadní je, že kombinuje prvky ze speciálního zákona, uvažovaného

v minulosti k Šumavě se zkušenostmi z dlouhodobé existence všech národních parků – novela se tedy nevztahuje pouze na Národní park Šumava, ale i na všechny ostatní. Zvolenou cestou obecného zákona tak byly eliminovány obavy, že některé návrhy zákonných opatření vycházející z nedobrých vztahů na Šumavě v minulosti by následně mohly nepříznivě ovlivnit i ostatní národní parky v ČR. Dále ministr zdůraznil, že v současnosti čelíme bezprecedentní změně klimatu a že například návrhy na obnovení malých vodních nádrží na Šumavě (tzv. klauzy) by pomohly zachytit řádově jen stovky tisíc m³ vody, zatímco ekologickou obnovou rašelinišť by mohly být zadrženy až desítky milionů m³ vody.

Otázka rašelinišť byla následně zmíněna ještě několikrát, včetně dotazů z hlediště, a náměstek Dolejský k tomu uvedl, že obnova rašelinišť poškozených v minulosti drenážemi bude považována za opatření směřující k obnovení přirozených funkcí krajiny a jako taková bude umožněna i v jinak bezzásohových územích.

Náměstek pro řízení sekce státní správy Vladimír Mana dále komentoval jednotlivé paragrafy novely a zdůraznil, že v souvislosti s §15 zákona je nově dlouhodobým cílem dosažení přírodních procesů na převažující ploše území NP. Pro všechny NP jsou dále v §16 definovány jednotné a jednodušší základní ochranné podmínky, ubylo omezení pro území obcí a byly odstraněny vazby základních ochranných podmínek na zonaci. Zásadní je §17, který formou klidových území umožňuje přesněji a účelněji vymezit území s prostorovým a časovým omezením vstupu, §18 pak přináší nové pojetí zonace na zákla-

dě důsledně odborných principů, nikoli na základě politické dohody (tzv. *managementová zonace*).

Ředitel Krkonošského národního parku Jan Hřebačka popsal proces přípravy novely zákona, kdy MŽP od počátku zřídilo pracovní skupinu, jejímiž členy byli nejenom zaměstnanci rezortu, ale i externí odborníci a zástupci regionů. Všechny naše národní parky tak měly možnost náležitě akcentovat regionální dopady navrhovaných změn. Z hlediska potřeb a očekávání spojených s novelou zákona je klíčový přínos navrhovaného 15letého moratoria na zonaci a zároveň změna pojetí zonace zavedením managementového pohledu. (Pozn. autora – zóny odstupňované ochrany tak již nebudou vnímány jako zóny s odlišnou intenzitou zákazu vstupu, ale jako zóny s odlišným přístupem k managementu ekosystémů). Dalším pozitivem je, že i nadále bude platit ustanovení, dle kterého se klíčová opatření v národních parcích musí dohodnout v rámci rady národních parků, přičemž je zdůrazněno slovo „dohodnout“, nikoli pouze „projednat“.

V diskusní části semináře zazněly příspěvky z jednotlivých národních parků, kdy například starosta města Vrchlabí Jan Sobotka potvrdil, že v regionu Krkonoš panuje shoda, a jak uvedl i předseda vědecké sekce Rady Krkonošského národního parku František Krahulec, správa národního parku a starostové stojí spolu na jedné straně proti tlaku developerů. Za Národní park Podýjí ředitel Tomáš Rothrockl uvedl, že není důvod ke změnám hranic národního parku, ani jeho ochranného pásma, mimo jiné i proto, že vody z okolních obcí odtékají do území národního parku. Rovněž v Krkonošském

národním parku jsou to právě blízké extravilány obcí s lučním bezlesím, které jsou extrémně cenné a dosud se málo zdůrazňuje, jak uvedl Krahulec.

Seminář k nové právní úpravě NP zaujal mnohé odborníky. Foto Zdeněk Patzelt

Josef Vovesný, zastupující SVOL (*Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů*), jako představitel oponentů části přítomných zdůraznil, že obecné pojetí novely nerespektuje rozdílnost přírodních podmínek jednotlivých národních parků. Na to reagoval Svatomír Mičoch (*hlavní autor zákona č. 114*), že koncept MŽP je správný – i když je příroda nepochybně rozdílná, zákon upravuje lidské aktivity, a proto musí být jednotný. Dále Josef Vovesný vyslovil názor, že je nezbytné provést stabilizaci již narušených lesních ekosystémů a podceňena je otázka vodního režimu. Na otázky zadržování vody v krajině se pak zaměřila i řada dalších příspěvků. Názorům, že uschlý les na Šumavě neplní vodohospodářské funkce, oponovaly názory, že ani dočasně uschlý les na Šumavě není suchý a bez života a rodí se v něm milióny semenáčků, nebo i vědecká studie Jakuba Hrušky, dokládající, že ani v extrémně suchém roce 2015 nedošlo k narušení odtokových poměrů ze zkoumaného povodí Modravského potoka, kde tvoří dvě třetiny plochy kůrovcem napadené a odumřelé porosty smrku.

Velmi zajímavý byl příspěvek Jaromíra Kyzoura k problematice stavební činnosti, který upozornil, že novela na území NP připouští určité stavby nevyžadující územní a stavební souhlas dle stavebního zákona. V tom spočívá riziko závislosti zákona č. 114 na nepředvídatelných změnách zákona stavebního. Neméně zajímavý byl i příspěvek Josefa Fanty, který poukázal na „*princiální*

nesmysl“, kdy národní parky musí dle lesního zákona zpracovávat lesní hospodářské plány. Ke stejné problematice se vyjádřil i exministr životního prostředí Bedřich Moldan, který doporučil ještě jednat s ministerstvem zemědělství o vztahu zákona č. 114 k lesnímu zákonu, a dále zdůraznil úlohu vědy ve věci problematiky sucha. Na to reagoval ministr Brabec a informoval přítomné o společné pracovní skupině k problematice sucha, založené s ministrem zemědělství, která připravuje akční plán proti dopadům klimatických změn a o připravované schůzce obou ministrů a ředitelů LČR a Vojenských lesů.

Zdeněk Patzelt

60 let ochrany Staré řeky

Lužnici jako říční ose CHKO Třeboňsko a významnému přírodnímu i turistickému fenoménu byl věnován podrobný článek J. Bureše (OP 4/2013, str. 19-21), ve kterém byl představen i divoký a romantický úsek Lužnice mezi Rozvodím (Novořeckými splavy) a rybníkem Rožmberk zvaný Stará řeka. Přesto je vhodné si toto území připomenout znovu a to s ohledem na šedesátiletou historii ochrany jeho přírodních hodnot. Výnosem ministerstva kultury ze dne 5. 3. 1956 (tedy ještě před přijetím zákona č. 40/1956 Sb. o Státní ochraně přírody, který nabyl účinnosti 24. 8. 1956) byla zřízena státní přírodní rezervace (SPR) Stará řeka, která svojí rozlohou (dle výnosu 1196,9 ha) dlouho patřila mezi nejrozsáhlejší rezervace tehdejšího Československa. Existence SPR Stará řeka byla znovu potvrzena výnosem ministerstva kultury ČSR ze dne 29. 11. 1988 a po přijetí moderního porevolučního zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, byla SPR jeho prováděcí vyhláškou č. 395/1992 Sb. převedena mezi národní přírodní rezervace (NPR). Již v době svého vyhlášení v roce 1956 trpělo toto chráněné území určitými nedostatky ve vymezení hranic. Některé přírodovědně hodnotné části Lužnice bohatě meandrující v široké říční nivě těsně nad Rozvodím nebyly součástí rezervace, stejně jako severní a střední část rozlehlých aluviálních mokřadů na pravém břehu Nové řeky. Toto bylo částečně napraveno Správou CHKO Třeboňsko vyhlášením PR Meandry Lužnice (90,3 ha) a PR Novo-

řecké močály (236,3 ha) v roce 1994. V NPR Stará řeka však stále byly zbytečně zahrnuty rozsáhlé hospodářské lesy na levobřežní terase Lužnice, které neměly větší ochranný význam. Všechny tyto nedostatky byly vyřešeny vyhlášením nového ZCHÚ chráněného celé „mokřadní srdce“ Třeboňska na ploše 812,6 ha, a to NPR Stará a Nová řeka, která byla zřízena vyhláškou MŽP 200/2013 Sb. účinnou od 1. 8. 2013. Původní NPR Stará řeka byla následně zrušena.

NPR Stará a Nová řeka pokrývá významnou část evropsky významné lokality Třeboňsko-střed a je jednou z jádrových částí ptačí oblasti Třeboňsko. NPR je zároveň první zónou CHKO. Pro Třeboňsko jako krajinu dlouhodobě ovlivňovanou lidskou činností je typické, že je zde také překryv ochrany přírody s památkovou ochranou – funkční systém Staré a Nové řeky (umělý kanál převádějící část lužnické vody do Nežárky zřízený Jakubem Krčínem na konci 16. století v souvislosti s výstavbou rybníka Rožmberk a pro jeho ochranu) je součástí národní kulturní památky Rožmberská rybníční soustava, s případnou aspirací na zařazení mezi památky Světového kulturního dědictví UNESCO.

Předmětem ochrany NPR jsou dle zřizovací vyhlášky přirozené lesní porosty tvořené především společenstvy podmáčených olšin, měkkých a tvrdých luhů a jedlových a borových doubrav. Dále to jsou mokřady tvořené především společenstvy vodní a mokřadní vegetace poříčních slepých ramen a tůní, pobřežních rákosin a vysokých ostřic. Pokud jde o rostliny a živočichy, mezi předměty ochrany jsou jmenovitě uváděny populace vzácných a ohrožených druhů živočichů: klínatky rohaté, páchníka hnědého, tesaříka obrovského, piskoře pruhovaného a kuňky obecné včetně jejich biotopů. Tento zúžený výběr se odvíjí od části předmětů ochrany EVL Třeboňsko-střed, ačkoliv území je významné pro desítky dalších vzácných a ohrožených druhů. Určitě je třeba připomenout, že NPR tvoří jádro výskytu třeboňské populace vydry říční a hnízdí zde nebo tu nacházejí potravu také cílové druhy ptačí oblasti (orel mořský, čáp černý, ledňáček říční, strakapoud prostřední aj.). Staré dubové porosty na Novořecké hrázi (s několika desítkami stromů chráněných jako památné) i solitérní stromy lužního lesa jsou

biotopy saproxylických druhů hmyzu. Aluviální tůně, mrtvá ramena a nově vytvářené laguny jsou biotopem vodních a mokřadních rostlin (žebrotka bahenní, leknín bělostný), ryb (piskoř pruhovaný) a obojživelníků. Na rozsáhlé porosty tavolníku vrbolistového je vázána populace motýla bělopáska tavolníkového.

NPR Stará a Nová řeka tvoří jádro výskytu třeboňské populace vydry říční. Foto Jan Ševčík

Podstatná část území NPR je ponechána přírodnímu vývoji. Na části lesních porostů probíhá lesnické hospodaření slučitelné s posláním rezervace (probírky, odstraňování nepůvodních druhů dřevin, doplnění přirozené skladby). Zdejší tři rybníky jsou rybářsky obhospodařovány Rybářstvím Třeboň, a. s., s poněkud nižší intenzitou na základě dohody uzavřené s AOPK ČR. Managementové zásahy za účelem zvýšení biodiverzity jsou prováděny zejména v inundačním území Nové řeky (revitalizace odstavených ramen, hloubení tůní, a větších lagun). Hrázové porosty jsou ošetřovány zdravotně bezpečnostními ořezy a doplňovány novou výsadbou dubů letních. Správcem toku (Povodí Vltavy, a. s., závod Horní Vltava) je udržována základní průtočnost koryt Staré i Nové řeky, a to i s ohledem na bezpečnost zde probíhající oblíbené vodácké trasy (podle sčítání v r. 2015 tudy projelo v prázdninové sezóně přibližně 7500 osob). Pravidelně je těžen písek ze čtyř usazovacích lagun na Staré řece, jinak je zachována a tolerována přírodní dynamika a korytotvorná činnost řeky. Vodohospodářský význam přírodních území podél Lužnice (zejména z hlediska retence vod a tlumení povodní) i nedávné velké stavební akce na Novořecké hrázi a Rozvodí jsou podrobně popsány v OP 4/2013, str. 7-10. Území je populární i z hlediska turistického provozu, zejména cyklotu-

ristiky. Páteřními trasami, po kterých procházejí značené turistické cesty, jsou Novořecká hráz mezi Stříbřeckým mostem a Rozvodím a související propojení přes Novou řeku ve směru západ (Třeboň) – východ (Lutová). Monitoringem návštěvnosti s využitím automatických sčítačů (Nadace Partnerství) byla v prvních osmi měsících roku 2015 zjištěna v různých klíčových bodech návštěvnost v rozmezí přibližně 25 000 – 45 000 osob. Denní maximum se zde pohybuje okolo 1 000 osob, z toho 96-98 % tvoří cyklisté. Tento úsek je součástí mezinárodní dálkové cyklistické stezky podél řeky Lužnice vedoucí od pramene v rakouském Karlstiftu až po ústí do Vltavy (celkem 230 km).

NPR Stará a Nová řeka je tedy nejen unikátním mokřadním komplexem a skutečným srdcem CHKO Třeboňsko, ale i územím významným z hlediska památkové péče a cestovního ruchu. Současný vysoký stupeň legislativní i praktické ochrany by měl zajistit, aby toto zvláště chráněné území fungovalo v dobrém stavu i ve vzdálené budoucnosti – pro začátek dalších šedesát let.

Miroslav Hátle

40 let chráněné krajinné oblasti Kokořínsko

První snaha o vyhlášení chráněného území se objevila okolo roku 1950 a vyústila ve vyhlášení Krajinné přírodní rezervace Kokořínský důl. Jeden z iniciátorů, prof. John, se podílel i na přípravě vyhlášení pozdější CHKO, jejíž původně navržený název byl „Vlhošsko – kokořínská“. Koncem roku 1967 se uvažovalo také o názvu „Polomené hory“. Návrh na vyhlášení CHKO Kokořínsko byl projednán ve druhé polovině roku 1972.

1976 – 1986

Ke zřízení CHKO Kokořínsko došlo výnosem ministerstva kultury ČSSR čj. 6070/76 ze dne 19. března 1976. Ustanoveny byly dvě správy, ve Středočeském kraji se sídlem na Mělníku a v Severočeském kraji se sídlem v Dubé, které mohly svými odbornými stanovisky ovlivňovat vznikající záměry nebo činnosti, ale neměly žádné pravomoci. Výkonným orgánem ochrany přírody bylo tehdy ministerstvo kultury, které vydávalo výjimky

Budování dřevěného schodiště na Pokličky v roce 1977. Foto archiv AOPK ČR

z ochranných podmínek. Žádosti se podávaly prostřednictvím Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody a Správy CHKO k žádosti mohly připojit své odborné vyjádření a svůj návrh řešení.

V roce 1977 bylo postaveno schodiště ke skalnímu útvaru „Pokličky“. Problém v té době byla poloha na území dvou krajů, kdy oblast podléhala současně dvěma krajským střediskům státní památkové péče a ochrany přírody. Pro obě Správy – středočeskou i severočeskou byl sice zřízen společný poradní sbor, ale vzhledem k rozdílnému pohledu krajských národních výborů neměla jeho činnost výrazný přínos. Od poloviny 80. let jižní a severní část oblasti více spolupracují.

Od roku 1979 se začaly pořádat na území CHKO studentské brigády, organizované Hnutím Brontosaurus, které probíhaly pravidelně do roku 1989. Studenti sekali mokřadní louky a odstraňovali přehrážky v korytě Pšovky. Ve stejné době při Správě vznikla základní organizace Českého svazu ochránců přírody, provádějící zimní sčítání dravců a sov či první pokusy o management luk v kokořínském údolí. Působil zde i aktiv zpravodajů z řad horolezců. Ve spolupráci s dobrovolníky byla k 5. výročí vyhlášení CHKO otevřena první naučná stezka „Kokořínské rokle“. K 10. výro-

čí CHKO byla otevřena výstava v prostorách Vlastivědného muzea v Mělníku.

V těchto letech bylo zadáno vypracování geomorfologické, hydrologické a klimatologické charakteristiky oblasti. Pro hodnocení stavu lesních porostů se prováděl monitoring jehličí na vytipovaných borových i smrkových plochách.

V průběhu 80. let došlo k omezení využívání území k motoristickým soutěžím. Byly zakázány rychlostní zkoušky Rallye Bohemia a zrušeny etapy nejvíce zatěžující přírodu. Omezena byla i soutěž Enduro.

1987 – 1997

V roce 1987 začalo z podnětu ČSOP vydávání zpravodaje „SOSNA“. Rok poté byla zakoupena terénní stanice v Kokořínském dole č. p. 13.

Vzrůstající tlak na novou výstavbu vyvolal potřebu odborných podkladů. Proto došlo k vytvoření architektonické komise, která pomáhala stavební záměry řešit. Činnost komise ale zanikla už roku 1989.

Dvojvládní na území CHKO bylo vyřešeno až v roce 1991. Pro celou oblast byla zřízena jen jedna Správa se sídlem v Mělníku.

Po schválení zákona č. 114/1992 Sb. mohlo dojít k vyhlášení dalších maloplošných území na území CHKO. Do této doby byla vyhlášena pouze PR Kokořínský důl, PP Špičák u Střezivojic, PP Kamenný vrch u Křenova, PP Husa a PP Krápník.

Od roku 1993 začaly být čerpány finance z Programu péče o krajinu na managementová opatření. Správa CHKO spolupracovala s mnoha nevládními organizacemi, jako Klub ochránců přírody Mělnicka, Děti Země, Sdružení přátel Kokořínska a Hnutí Brontosaurus. Zapojovaly se i skautské nebo turistické oddíly. Společné akce byly pořádány s Okresním vlastivědným muzeem v Mělníku i Okresním muzeem v České Lípě. Přínosná byla spolupráce s vysokými školami.

Mokřady Liběchovky a Pšovky se staly v pořadí 10. mokřadem v ČR chráněným Ramsarskou úmlouvou.

1997 – 2007

Dochází k vyhlášení dalších maloplošných ZCHÚ. Do konce roku 2003 vznikly přírodní rezervace Kostelecké bory, Vlhošť a Mokřady dolní Liběchovky, přírodní památky Mrzínov, Černý důl, Na Oboře, Pod Hvězdou, Stráně Hlubokého dolu, Stráně Truskavenského dolu, Želízky.

V květnu roku 1998 byl zaznamenán hromadný úhyn raků v Pšovce. Zasažen byl úsek nad mlýnem Štampach až k rybníku Harasov. Nejprve se odborníci domnívali, že se jedná o úhyn v důsledku jarních vysokých teplot nebo o únik toxických látek. Vzorky odebrané vody však byly bez závad a úhyn pokračoval i dál proti proudu do Vojtěchova. Po konzultacích s odborníky z Výzkumného ústavu rybářského a hydrobiologického ve Vodňanech se potvrdila domněnka, že se jedná o epidemii pravděpodobně bakteriálního původu. V následujících letech dostala choroba konkrétnější podobu a byla popsána jako dnes už známý tzv. račí mor. Nákaze v Pšovce tak podlehl tisíce až desetitisíce raků říčních a bahenních.

Od roku 1997 probíhal intenzivní průzkum obratlovců i bezobratlých živočichů. Na základě výsledků průzkumů byl v roce 1999 schválen Plán péče o CHKO Kokořínsko na období 1999 - 2008.

V souvislosti s přípravou vstupu ČR do Evropské unie a návrhu území Natura 2000 začalo v roce 2001 botanické mapování. Díky tomu byly nalezeny významné lokality zatím opomíjené kapradiny vláskatce tajemného, třemdavy bílé nebo medovniku meduňkolistého.

Vyhlášena byla další MZCHÚ, přírodní rezervace Kostelecké bory a přírodní památky Martinské stěny, Stříbrný vrch a Osinalické bučiny. Otevřena byla naučná stezka o mokřadech v přírodní rezervaci Mokřady dolní Liběchovky.

S ohledem na rozšíření působnosti bylo v období 2005 – 2008 zřízeno detašované pracoviště v Poděbradech se dvěma stálými pracovníky Správy.

Od roku 2005 probíhala jednání o ponechání lesů samovolnému vývoji. Vytipovány byly dva komplexy – jeden v Beškovském dole v soukromém vlastnictví a druhý v přírodní rezervaci Kostelecké bory ve správě Lesů ČR, s.p. Dohoda o Beškovském lese byla úspěšně podepsána v roce 2005. V tomto území byla naplánována i naučná stezka seznamující návštěvníky se zvláštním režimem území, která byla slavnostně otevřena v roce 2011.

Druhá dohoda o ponechání lesa samovolnému vývoji byla podepsána s Lesy ČR, s.p., v roce 2006. Kostelecké bory však byly po 8 letech trvání dohody vráceny v restituci soukromým vlastníkům, od kterých se je podařilo odkoupit do vlastnictví státu v roce 2015. Bezzásahový režim tak na zájmovém území probíhá i v současnosti.

2008 – 2016

Nejmladší období poznamenala příprava rozšíření o oblast Máchova kraje, které bylo dovršeno v září 2014, kdy vznikla současná CHKO Kokořínsko – Máchův kraj.

Už v předchozích dvou letech měla Správa informace o možném výskytu vlka. Opakovaně byly nalézány stopy, zbytky vlčí kořisti, v kraji se dalo zaslechnout charakteristické vlčí vytí. Dne 29. 3. 2014 se podařilo záběry z fotopastí potvrdit přítomnost vlka po více než sto letech. V srpnu téhož roku byly pořízeny záznamy odrostlejších mláďat a na získaných videích bylo možné pozorovat už 5 vlků. V říjnu byla nalezena mrtvá vlčice, příčina smrti se nezjistila. Na konci roku se ale podařilo fotopastmi Hnutí Duha zachytit celkem 7 vlků. I v loňské sezóně tedy vlci úspěšně odchovali mláďata.

Díky financím z dotačních programů se daří budovat novou síť návštěvnícké infrastruktury nebo motivovat místní zemědělce k ochranným opatřením. Od srpna 2015 je v Doksech druhé pracoviště Správy CHKO ve vlastním objektu. To má velký význam pro komunikaci s místními partnery i veřejností.

(V článku byly použity zápisky bývalé zaměstnankyně Evy Šestákové)

Marcela Holubová

Konference České národní parky 2016

(první cirkulář)

Ministerstvo životního prostředí společně se správami národních parků, Českou zemědělskou univerzitou (ČZU) a Výzkumným ústavem Silva Taroucy si Vás dovolují pozvat na konferenci zaměřenou na koncepční otázky spojené s národními parky v České republice.

Konference se bude konat v areálu ČZU (Praha – Suchbátka) ve Studijním a informačním centru ve dnech 21. – 22. 9. 2016.

Účelem konference je představit současný stav a budoucnost národních parků v České republice i v mezinárodním kontextu a diskutovat o něm. Doposud byly v České republice vyhlášeny 4 příhraniční národní parky, které jsou ve všech případech bilaterální. Jaké jsou jejich současný stav, problémy a cíle? Je současná soustava národních parků dostatečně reprezentativní?

Konference se zároveň koná k 25. výročí vyhlášení NP Podyjí a NP Šumava a přehlášení Krkonošského národního parku.

Účastníci:

Konference je vhodná nejen pro pracovníky ochrany přírody, ale i pro spolupracující a dotčené instituce a orgány veřejné správy, které mají z různých důvodů vazbu k národním parkům. Do tohoto okruhu náleží i studenti přírodovědných, technických i humanitních oborů souvisejících s otázkami národních parků.

Jednací jazyk:

Vzhledem k mezinárodní účasti a zahraničním přednášejícím bude 21. 9. zajištěno simultánní tlumočení do/z anglického jazyka. Dne 22. 9. bude jednání probíhat pouze v českém jazyce.

Předběžný program:

Středa 21. 9.

9.00 – 9.30 Zahájení

9.30 – 12.00 Mezinárodní význam národních parků

13.00 – 15.30 Národní parky v ČR – historický vývoj a současný stav

16.00 – 18.30 Přehraní (nadnárodní) význam našich NP

Čtvrtek 22. 9.

9.00 – 12.00 Současné výzvy a cíle NP

13.00 – 15.00 Vize národních parků

Do programu budou zařazeny pouze vyžádané příspěvky.

Registrace

Registrace již byla spuštěna prostřednictvím internetu a další podrobnosti lze nalézt na adrese viz níže. Předběžná výše registračního poplatku je 2000,- Kč (poloviční pro studenty). Poplatek bude pokrývat náklady na zvané zahraniční přednášející a občerstvení v průběhu celé konference (občerstvení o přestávkách, obědy, večerní raut).

Registraci lze provést na <http://konference.krnapp.cz/konference/2/>

Organizační výbor konference

Michael Hošek – Správa Krkonošského národního parku (mhošek@krnapp.cz)

Martin Bílý – Ministerstvo životního prostředí ČR
Lenka Reiterová – Správa Národního parku Podyjí

Handrij Härtel – Správa Národního parku České Švýcarsko

Jaroslav Červenka – Správa Národního parku Šumava

Kateřina Černý Pixová a Petr Sklenička – Česká zemědělská univerzita v Praze

Tomáš Vrška – Výzkumný ústav Silva Taroucy

Michael Hošek

Orchideje k 65. narozeninám

Od vyhlášení národní přírodní rezervace Vyšenské kopce 6. března 1951 letos uběhne 65 let. Psát o přírodních krásách, zajímavostech a výjimečnostech by bylo nošením dříví do lesa, neboť mnohé již bylo napsáno (např. Albrecht 2003, Ložek 2002). Krásnou kytici k půlkulatému výročí si Vyšenské kopce nadělily samy.

Úplně nový, silně ohrožený a na území rezervace dosud nezaznamenaný druh orchideje – vemeníček zelený – vyrostl v loňském roce ve dvou exemplářích na jejím severním okraji. Vemeníček je v současnosti v této části jižních Čech velmi vzácný, nejbližší a osamoceně

Vemeníček zelený. Foto Zdeněk Patzelt

lokality jsou v Boletickém vojenském výcvikovém prostoru. Centrum častějšího výskytu leží mnohem dál, na severozápadní Šumavě (Lepší et al. 2013). Přibližně 50 m od rostlin vemeníčku vykvetlo 32 mohutných jedinců kriticky ohrožené měkčilky jednodlosté. Měkčilka byla v rezervaci objevena již Josefem Albrechtem na začátku 80. let 20. století a pozorována byla pravidelně do roku 1990. Po dobu následujících 25 let byla považována za neznámou. Na rozdíl od ve-

Měkčilka jednodlostá. Foto Zdeněk Patzelt

meničku je jižní Předšumaví a přilehlá Šumava od 90. let 20. století pro měkčílku územím, kde jsou občas ověřovány staré lokality nebo i nalézány lokality nové (Lepší et al. 2013).

Pomíjivý výskyt vzácných orchidejí není na území Vyšenských kopců výjimečný, v minulosti zde byly nalezeny na dvou místech jednotlivé exempláře vstavače vojenského a i menší (dnes dožívající v jednom exempláři) populace vstavače osmahlého (Lepší et al. 2013).

Obě nově nalezené orchideje vyrostly na výrazné vápencové mezi zvané „Kobylí“, porostlé širokolistými suchými trávníky s převládajícím sveřepem přímým a s rozptýlenými solitérními keři. Vyskytuje se zde charakteristická kolekce vzácných světlomilných a vápnomilných rostlin – divizna jižní rakouská, krušík tmavočervený, mochna nitkovitá, rozrazil ožankový, sasanka lesní, vítod chocholatý, vratička měsíční, záraza bílá pravá atd. Celá plocha je pravidelně jedenkrát za rok ručně kosena (zpravidla na podzim), tento zásah zde byl zaveden po přijetí plánu péče na období 1993 – 1998. Výskyt obou orchidejí je možné přičíst stanovištní pestrosti Vyšenských kopců nebo i dlouhodobé a vhodné ochranné péči o toto místo.

Okolnosti vedoucí k nálezu rostlin potvrzují platnost známého pořekadla „kdo hledá, najde“ – vemeníček zelený byl nalezen při marné snaze ověřit na Kobylí mezi starší údaj o výskytu běžné orchideje bradáčku vejčitého. Po překvapivém nálezu dvou exemplářů vemeničku bylo další pátrání botaniků ze Správy CHKO Blanský les zaměřeno na zjištění velikosti jeho populace, a tak byla opodál objevena měkčílka jednolistá.

Jana Janáková a Petr Lepší

Použité zdroje

Albrecht J. (ed.) (2003): *Českokobudějovicko*. – In: Mackovčín P. & Sedláček M. (eds), *Chráněná území ČR*, vol. 8, AOPK ČR a EkoCentrum Brno, Praha.

Lepší P., Lepší M., Boublík K., Štech M. & Hans V. (eds) (2013): *Červená kniha květeny jižní části Čech*. – Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 503 p.

Ložek V. (2002): *Chráněná území ve světle své krajinné historie. Blanský les a tajemství Vyšenských kopců*. – *Ochrana přírody*, 57/6: 179–183.

Setkání 10 ředitelů NP Šumava. Znamená 10 : 1 šumavskou výhru, nebo prohru?

Ve Vimperku se 16. 3. 2016 uskutečnilo historické setkání v 25leté historii Národního parku Šumava. Na pozvání současného vedení se sešlo všech 10 ředitelů, kteří se v jeho čele vystřídali. Jako dokonalý kontrast setkání moderoval Tomáš Rothrockl – jediný ředitel v čele Národního parku Podyjí, který letos rovněž slaví 25 let existence.

Ředitelé Národního parku Šumava:

Milan Skolek	1991
Jiří Kec	1991 – 1993
Miroslav Filip	1993 – 1994
Ivan Žlábek	1994 – 2003
Alis Pavlíčko	2004 – 2007
František Krejčí	2007 – 2010
Zdenka Šartnerová	2010 – 2011
Jan Stráský	2011 – 2012
Jiří Mánek	2012 – 2014
Pavel Hubený	od 2014

Na setkání bylo unikátní, že téměř všichni ředitelé vystřídali toho předchozího poté, co byl proti své vůli odvolán, zpravidla po změně ministra životního prostředí (a nutno dodat, že těch ministrů se

za oněch 25 let vystřídalo dokonce 16). Pouze Zdeňka Šartnerová byla pověřena řízením dočasně a František Krejčí ve funkci ředitele skončil na vlastní žádost. Vynucená střídání ředitelů se v minulosti neobešla bez dramatických dopadů na celé vedení správy parku, v mnoha případech museli s ředitelem odejít i další zaměstnanci a dalo se proto očekávat, že se to na setkání projeví.

Setkání proto v mnoha ohledech vzbuzovalo obavy, zda se jej podaří zvládnout v důstojné atmosféře, kterou si výročí 25 let existence národního parku zaslouží. Nejenom z časových důvodů proto setkání proběhlo v režii moderátora a zhruba stovka osob přihlížejících v zaplněném sále městského kulturního domu neměla příležitost do debaty zasahovat. Tedy alespoň formálně ne – kdyby někdo z publika chtěl, jistě by mu v hlasitých projevech nešlo zabránit, ale kupodivu k tomu nedošlo. Každý, kdo ví, v jakém duchu se na Šumavě podobná jednání v minulosti obvykle vedla (například Rady národního parku), jistě dobře chápe to slůvko „kupodivu“. Tomáš Rothrockl svou roli dokonale zvládl a bylo mimořádně zajímavé slyšet, jak protichůdné názory střídající se ředitelé na klíčové věci často měli. To nejzajímavější shrnuje přehled některých otázek a odpovědí.

10 ředitelů Národního parku Šumava. Foto Zdeněk Patzelt

JAKÝ JE VÁŠ NÁZOR NA KONCEPT DIVOČINY?

HUBENÝ: přirozené chování ekosystémů mne fascinuje, do národního parku patří **MÁNEK:** je to základ NP, ale otázka je, jak velké území

STRÁSKÝ: obecně ano, vzhledem k velikosti Šumavy, nemůže být moc velkým procentem – divočina se musí udělat člověkem, příroda to neumí

ŠARTNEROVÁ: ano, ale v rámci I. zóny, jsem ekonom, vidím tam ležet peníze (např. prameny Vltavy)

KREJČÍ: bez toho to nejde

PAVLÍČKO: mám ji rád. Ne za každou cenu, vždy a všude, ne turbulence – mám kolegu, který z přírodovědce začal bojovat proti islámu

ŽLÁBEK: termín divočina je úhybný manévr těch, kteří to nedokážou. V katastrofickém stavu není možné Šumavu opustit, jsme povinni přírodě pomoci, třeba bukem, jinak bude zase jenom smrk

FILIP: část ponechaná přírodnímu vývoji ano, ale nezapomeňme, že jsou to hospodářské lesy **KEC:** příroda to umí, jinak bychom tu po době ledové neměli les. Je důležité určitě dřeviny vrátit. Je za čarou, když NP musí žít ze zdrojů z prodeje dřeva

SKOLEK: NP musí mít velká území ponechaných procesů, zasahovat jenom na okrajích

JE ŠUMAVA POLITIKUM?

Všichni ano, mimo Stráského – podle něj ne, protože je na Šumavě málo voličů

HUBENÝ: snažím se řídit správu NPŠ

CO PRO VÁS ŠUMAVA ZNAMENÁ?

MÁNEK: rozlišuji úžasnou Šumavu a už méně úžasnou instituci, když se řekne správa NPŠ

STRÁSKÝ: někdy mně to mrzí, když se musím na tu Šumavu dívat

ŠARTNEROVÁ: domov

KREJČÍ: domov

PAVLÍČKO: 400 let předků

ŽLÁBEK: jsem 23 let náplava, takže můj první domov

HUBENÝ: myslel jsem si, že romantika, v pubertě erotika, dnes nevíme

FILIP: od 90. roků dostala Šumava neskutečnou pecku a už to není ona

KEC: Šumava je vždycky krásná, je potřeba otevřít oči a vnímat, jsem optimista, nikdo to neumí dělat lépe než příroda

SKOLEK: Šumava má kouzlo, nádherné území

JAKÁ BYLA VAŠE VIZE PÉČE O NP ŠUMAVA, CO SE PODAŘILO A CO NE?

SKOLEK: snažil jsem se budovat MZCHÚ, začínal jsem – vznikalo sídlo parku, značení hranice, strážní služba, rada NP. Chtěl jsem veliké jádro bez vlivů

KEC: je třeba vzpomenout – NP je území strategie ochrany přírodních procesů. I když jsem věděl, že mne to bude stát krk, tak jsem to udělal

FILIP: když jsem nechal předělat zonaci, tak mi z toho vyšel ještě větší paskvil. Nedokázal jsem razantněji řešit počátek kůrovce

ŽLÁBEK („ředitel, který přežil nejvíce ministrů“ – vsuvka Tomáše Rothrockla): Ambrozka – toho jsem už nepřežil. Otázka špatná, ředitel nemá řešit koncepci, ale plnit úkoly. Konzervační ochrana přírody nemá na Šumavě co dělat, na Šumavě chybí aktivní ochrana dodnes

PAVLÍČKO: chtěl jsem mezinárodně uznávanou Šumavu a místo pro život – bydlet tu

KREJČÍ: měl jsem štěstí na soulad s ministrem Bursíkem a dalšími. Když jsem za Drobila soulad mít přestal – rezignoval jsem. Plán péče Ivana Žlábků je pořád moderní

ŠARTNEROVÁ: k práci ekonomické náměstkyně mi přibýlo na tři a půl měsíce řízení – bez pravomocí

STRÁSKÝ: obával jsem se, že než se domluvíme, bude Šumava sežraná. Očekával jsem příslib pro turisty – jsem velmi smutný, že se nepodařilo otevřít Modrý sloup – můj největší neúspěch. Dělat divočinu nad kulturní krajinou, kde žijí lidé, považuji za omyl

MÁNEK: byly věci, které jsme museli a které jsme chtěli. Podařilo se schválit návštěvní řád, pracovali jsme na novém plánu péče – na konferenci, kde jsme nový plán péče představili, mě ministr veřejně odvolal, 13 % (I. zóny) se podařilo zvětšit na 26 % – bohužel dodnes nebyla vyhlášena. Nepovedl se zákon o Šumavě

HUBENÝ: změnit tvář NP, uklidnit emoce, stabilizovat – musí posoudit jiní

CO BY SPRÁVA MĚLA A NEMĚLA DĚLAT? MĚLA BY PLNIT ROLI DESTINAČNÍ AGENTURY A TOUROPÉRÁTORA?

ŠARTNEROVÁ: péči, turistický ruch a informační střediska ano, podnikání ne (např. restaurace)

KREJČÍ: role dány zákony, ale i regionální rozvoj

PAVLÍČKO: musí být i manažerem a zaměstnavatelem

ŽLÁBEK: správě by se nejlépe dařilo, kdyby se o ní co nejméně vědělo

FILIP: ochrana přírody je kompromis, nevyhledávat střety, domlouvat se

KEC: žádná státní instituce nemá nad sebou radu NP

SKOLEK: měla by umět přesvědčit zaměstnance, že dělají pro dobrou věc – pravidelně se ti, co byli v opozici proti NP, stávali jeho zaměstnanci – nebyli loajální. SNP by neměla zasahovat do kompetencí samospráv

STRÁSKÝ: zákon to jasně vymezuje. Ale Šumava může shořet – je třeba požární ochrana. Šumava může vyschnout – je třeba se starat o vodní režim

MÁNEK: podnikání je ve zřizovací listině, tak by mělo být

HUBENÝ: možná je to ve zřizovací listině, ale role je vymezena zákonem

Náměstek ministra životního prostředí Vladimír Mana s Františkem Krejčím, bývalým ředitelem NP Šumava. Foto Zdeněk Patzelt

CO VÁS ZPĚTNĚ ZAMRZELO?

SKOLEK: už v počátku se pracovalo na zákonu o Šumavě – za 25 let není

KEC: měli jsme vše, ale nelíbilo se

FILIP: nic mě nemrzelo, ale měl jsem být razantnější

ŽLÁBEK: můžu říci, co mě mrzí dodnes? Že bylo 10 ředitelů a každý se snažil likvidovat práci a lidi toho předchozího. Týká se to

i koncepcí. Tenhle už to také udělal. Přál bych si, aby nový už to neudělal. Kdyby všichni chovatelé koní udělali to, co všichni ředitelé, jsme stále na začátku

PAVLÍČKO: přišel jsem o čas s rodinou a odborný život

KREJČÍ: že se nepodařilo zlepšit reputaci a získat více místňáků pro Šumavu

STRÁSKÝ: že se nepodařil Modrý sloup, že nás tu sedí 10. Až bude 35 let – bude tak velký sál ve Vimperku? (Ve Vimperku je můj slám – poznamenal Rothrockl)

MÁNEK: že jsem si nestačil roli ředitele užívat, dát si nohy na stůl a odpočívat, a taky Modrý sloup

HUBENÝ: že vše moc dlouho trvá

CO BYSTE ŠUMAVĚ POPŘÁLI DO BUDOUCNA?

SKOLEK: aby mohla v klidu dělat ochranu přírody

KEC: aby lidé ochranu přírody dělali společně

FILIP: aby vztahy Správy a obyvatel byly lepší, zásobárnu vody a kyslíku, ne ptákovinu divočiny

ŽLÁBEK: osvědčený management, aby výsledkem nebyla zdevastovaná Šumava

PAVLÍČKO: aby Šumava nebyla kolbištěm

KREJČÍ: přeji jasná pravidla a pochopení místních pro věc NP

STRÁSKÝ: aby Šumava byla ničena méně, aby se to zlepšilo

MÁNEK: především život rostlin, živočichů, lidí, návštěvníků

HUBENÝ: přírodě svobodu, lidem lásku

Nutno říci, že po rozpačitém začátku, kdy po otázkách a odpovědích panovalo hrobové ticho, se nakonec debata vedla v celkem příjemné atmosféře a na závěr se většina zúčastněných byla schopna přátelsky rozloučit. V průběhu ani jednou nezazněl na žádnou odpověď potlesk, s výjimkou poslední odpovědi Pavla Hubeného, který Šumavě popřál „přírodě svobodu, lidem lásku“. Nečekaně spontánní potlesk po poslední odpovědi večera tak příjemně zakončil celou debatu a nepotvrdily se obavy (u někoho možná i přání), že se tak kontroverzní setkání neobejde bez konfliktů. V každém případě je dobře, že se setkání uskutečnilo, a lze si jen přát, aby se stalo mezníkem na cestě k lepším vztahům ve prospěch Šumavy.

Zdeněk Patzelt

Dům přírody Českého ráje byl slavnostně otevřen

V tomto čísle časopisu Ochrana přírody vyšel bilanční článek o 10 letech projektu Dům přírody a jako potvrzení jeho úspěšnosti byl 4. 4. 2016 slavnostně otevřen v pořadí už osmý Dům přírody Českého ráje. O významu tohoto počínu svědčí i účast hostů, jako ministra životního prostředí Jiřího Brabce, hejtmána Libereckého kraje Martina Půty nebo starosty Města Turnova Tomáše Hockeho. Provázeli je i ředitel AOPK ČR František Pelc a také Radek Hromádka, ředitel společnosti Ekocentrum Oldřichov v Hájích, která je investorem a nyní i provozovatelem Domu přírody Českého ráje. Celý projekt byl dále spolufinancován OPŽP, MŽP a Suchopýr, o. p. s., a je na něm obzvláště ceněno, že se díky němu podařilo smysluplně využít chátrající budovu bývalé školy v těsném sousedství památkově chráněného objektu Dlaskova statku. Atraktivita lokality Dolánky u Turnova se tak ještě zvýšila a Dům přírody Českého ráje jistě bude s oblibou navštěvován.

Po úvodních proslovech hlavních hostů se přítomní jako první měli možnost zúčastnit komentované prohlídky expozice v Domě

Ministr Richard Brabec a František Pelc nad mapou Českého ráje. Foto Zdeněk Patzelt

přírody a následovala i krátká exkurze vedená Františkem Pelcem podél řeky Jizery za první jarní květenou.

Jak zaznělo z projevů řečníků, celý projekt Domu přírody je zaměřen na zvýšení podpory veřejnosti, bez které ochranu přírody nelze provádět účinně, a poutavou formou se snaží prezentovat to nejcenější v daném území. První část expozice se věnuje skalnímu městu, vzniku pískovcových věží a povrchovým tvarům pískovce, jako jsou skalní okna, jeskyně, voštiny, spáry. Další geologická část je věnována třetihornímu vulkanismu a vzniku Trosek, hlavní krajinně dominantě, a nezapomnělo se ani na skutečnost, že okolí Kozákova je rájem pro minerály a drahokamy. V části věnované teplotní inverzi je znázorněn teplotní rozdíl mezi suchými a často až extrémně teplými vrcholky skal, oproti chladným a vlhkým dnům údolí a roklí, kde rostou i horské druhy, jako například čípek objímavý nebo vranec jedlový. V části expozice věnované lesům lze vidět rozdíly mezi pestrými kvěnatými bučinami, doubravami a dubohabřinami či olšinami oproti smrkovým monokulturám. Milovníky květeny potěší část věnovaná kvetoucím loukám a mokřadům, kde lze například vidět nejvzácnější orchidej Českého ráje hlízovec Loeselův. Část věnovaná vodám návštěvníky seznamuje s rybníky a mokřady v pískovcových údolích, kde v pramenech vyvěrají podzemní vody a vznikají místní potoky a říčky, využívané v minulosti k pohonům vodních mlýnů. Tím už vlastně začíná poslední část expozice, která je věnována působení člověka v krajině Českého ráje, množství hradů a skalních hrádků které se zde nacházejí, nebo například památkám lidové architektury či historii turistiky a horolezectví, které tu mají svou kolébku.

Dům přírody však není jen jakési muzeum, ale má se stát živým místem setkávání, výletním cílem návštěvníků i místních obyvatel, ale zejména místem pro školní výlety. Jak zaznělo od starosty Turnova Tomáše Hockeho, k prvním návštěvníkům by tak měli patřit školáci z blízkého i vzdálenějšího okolí, které město velmi rádo uvítá.

Zdeněk Patzelt

Medailonky

Profesor Václav Švambersa a životní prostředí

V. Švambersa

Portrét profesora Václava Švambersy z roku 1936. (Zdroj: ŠALAMON, Bedřich a KUCHAR, Karel. *Mélanges de géographie offerts par ses collègues et amis de l'étranger à M. Václav Švambersa*. Praha, 1936.)

„Přiznávám se ovšem, že jako milovník drsné, nezkažené přírody, pokud se jedná o celkový ráz krajiny, nerad vidím ten restaurační život na březích šumavských jezer...bylo by záhodno, aby turisté nepokládali provozování zbytečného hluku za podstatnou součást turistických výkonů... Ten křik a hulákání v tichých lesích zdejších jest protivný a jeví málo osobního vkusu i smyslu pro přírodu... Jest to nádherný přírodní park, který by měl zůstat zachován v původním stavu.“

(Švambersa, 1916)

V letošním roce si připomínáme 150. výročí narození velkého otce-zakladatele geografie. Profesor PhDr. Václav Švambersa se narodil 10. ledna 1866 v obci Peruc na Lounsku. Absolvoval Akademické gymnázium v Praze a poté studoval od roku 1885 obor geografie, historie a geologie na Filozofické fakultě

české Karlo-Ferdinandovy univerzity. Byl žákem profesora Jana Kř. Palackého. Roku 1896 promoval na základě dizertační práce o Libyjské poušti. V roce 1902 habilitoval jako soukromý docent geografie díky jedné ze svých nejvýznamnějších prací o Kongu. Jmenování mimořádným profesorem dosáhl roku 1908 a byl pověřen vedením Geografického ústavu. Řádnou profesuru získal až za války v roce 1916. (ŠALAMON, 1936)

Václav Švambersa se zásadním způsobem zasloužil o výstavbu budovy pro přírodovědecké obory v Praze na Albertově. V roce 1911 bylo rozhodnuto o stavbě nové fakultní budovy. Již roku 1914 se přestěhoval Geografický ústav ze sklepních prostor na Karlově náměstí do nových a vzdušných prostor na Albertově. Počátkem studijního roku 1914/15 se již chystal Geografický ústav na nový život, ale jeho plány zhatila 1. světová válka.

Ústavní život ale neutlumila a státní samostatnost v roce 1918 zastihla geografii připravovanou. Geografové významně přispěli k jednáním na mírové konferenci ve Versailles. Profesor Švambersa rovněž ochotně poskytl útočiště na Albertově nově vzniklému Vojenskému zeměpisnému ústavu. (HÄUFLER, 1967) Vláda také rozhodla o dostavbě budovy Přírodovědeckých ústavů na Albertově. Švambersa byl opět připraven a i tento úkol vyřešil pečlivě a svědomitě.

Přírodovědecká fakulta vznikla roku 1920 vyčleněním přírodovědeckých a matematických oborů z filozofické fakulty. Obor geografie rozvíjel Švambersa jak v rámci univerzity, tak propagací v zahraničí. Za jeho působení se jedna řádná a jedna mimořádná profesura a dvě docentury rozrostly na pět profesur a sedm docentur.

Ministerstvo kultury na návrh profesora Švambersy ustanovilo Státní sbírku mapovou Republiky československé (do roku 1953). Geografický ústav UK koncem dvacátých let 20. století mohl být srovnáván jen s nejlepšími institucemi velkých evropských národů.

V akademickém roce 1923–24 zastával Švambersa úřad děkana, v následujícím roce pak pozici proděkana této fakulty. Na odpočinek odešel v sedmdesáti letech v roce 1936.

O tři roky později, 27. září, v Praze profesor V. Švambersa zemřel. Nedožil se tedy naštěstí již zabrání Geografického ústavu německými okupanty. Jeho mimořádnou vazbu k Mapové sbírce a Přírodovědecké fakultě plně

Švambersova fotografie Prášílského jezera, kde změřil 258 hloubek. (Zdroj: ŠVAMBERSA, Václav. Šumavská jezera III. Prášílské jezero. *Rozpravy Čes. akademie nauk*. 1914.)

vystihuje přání vyjádřené v poslední vůli, aby byl společně s manželkou pohřben v sále Mapové sbírky.

Václav Švambersa disponoval širokými zeměpisnými znalostmi. Nejvíce proslul svými díly z oblasti hydrologie. Rozsáhlá habilitační práce Kongu z let 1901–1905 byla svého času největší monografií věnující se řekám na jižní polokouli. K jeho stěžejním dílům patří také první systematické výzkumné práce o šumavských jezerech, na nichž provedl množství hloubkových měření, která byla překonána až koncem 20. století. Věnoval pozornost i teplotě a barvě vody, její průhlednosti, sledoval dosavadní biologické a chemické výzkumy na jezerech, popisoval i jejich hospodářské využití. (ŠVAMBERSA, KUCHAR, 1939)

Ačkoliv ochrana přírody nebyla počátkem 20. století chápána jako samostatný problém či obor, věnoval jí profesor Švambersa, chtělo by se říci vizionářsky, pozornost. Ve svých vědecko-populárních článcích pro české turisty a skauty varoval například před zakládáním ohňů v lese, před projížděním povozy přes lesy nebo apeloval na omezení hlučných turistů. Již roku 1914 zadal ochranářské téma jako státní závěrečnou práci na univerzitě. Byl také jedním z iniciátorů, kteří prosadili zařazení témat k ochraně přírody na program 5. sjezdu českých lékařů a přírodopytčů (PROCHÁZKA, 1914). V roce 1916 napsal, že

přírodní park Šumava by měl zůstat zachován pro svou jedinečnost v původním stavu. (ŠVAMBERA, 1916)

K dalším oblíbeným profesorovým tématům patřil zeměpis polárních oblastí, Afriky a dalších koloniálních území.

Již v letech 1888-1898 spolupracoval na Ottově slovníku naučném. Byl autorem většiny geografických hesel do písmene K. V letech 1889-1890 pracoval jako redaktor Zeměpisného sborníku a časopisu Živa. Společně s Janem Palackým založili edici Travaux géographiques tchèques, v níž byly vydávány v cizích jazycích zásadní práce českých geografů. Pro tuzemské potřeby pak založil edici Zeměpisná knihovna. Sestavil i českou geografickou bibliografii pro léta 1905 až 1910. Na závěr je třeba zmínit světové průkopnické dílo edice starých map českého území Monumenta cartographica Bohemiae, vydávané v letech 1932-1937, souhrnně pak roku 1938. V součinnosti s Vojenským zeměpisným ústavem a profesorem Pantoflíčkem dokončil i práce na prvním reprezentačním atlasu Československa a byl autorem jedné z úvodních statí. (NOVOTNÁ, 2015)

Švambersa se snažil o popularizaci zeměpisu četnými veřejnými přednáškami, zvláště o Africe a polárních výzkumech. Promlouval i v rozhlase.

Svou vědeckou i organizační činností se snažil pozvednout českou geografii na světovou úroveň. První kontakty se zahraničními kolegy navázal již v roce 1897, kdy podnikl několikaměsíční studijní cestu po severní a západní Evropě. Studoval především v Berlíně, u profesora F. von Richthofena, a Lipsku u profesora F. Ratzela. Účastnil se mezinárodních geografických kongresů, pracoval v zahraničních zeměpisných ústavech. Cestoval na Špicberky a v závěru života i do subtropické Afriky. (NIKOLAU, 1936)

Podílel se zásadně na organizaci prvního sjezdu slovanských geografů a etnografů v roce 1924 v Praze. Tradice těchto sjezdů trvala po celé období před druhou světovou válkou.

Václav Švambersa byl členem předsednictva řady mezinárodních kongresů, např. v Berlíně,

Ženevě, Paříži a Varšavě. Jeho mimořádné zásluhy v oblasti geografie dokládají i četná domácí i zahraniční vyznamenání, jmenovitě Královský jugoslávský řád sv. Sávy II. stupně, Řád čestné legie, Řád akademických palem, Cvijičova medaile a Řád Za civilní zásluhy 1. třídy Bulharského knížectví. Podobnou vypovídající hodnotu mají také členství ve významných zahraničních i v domácích geografických institucích.

Hlavní význam působení profesora Švambersy tkví v iniciování a vytvoření Geografického ústavu v Praze. U příležitosti Švambersova odchodu na odpočinek v roce 1936 se prezident republiky, dr. Edvard Beneš, v děkovném dopise zmiňoval o „zvláštních zásluhách o vybudování Geografického ústavu Karlovy univerzity“, stejně jako o „dlouholeté vynikající akademické práci“. (HŮRSKÝ, 1989)

Geografický ústav univerzity Karlovy se stal velkým životním dílem profesora Švambersy. Stál u jeho kolébky a zásadně participoval na celém jeho vývoji. Čtyřicet čtyři let existence ústavu usiloval s nasazením četných i osobních obětí o blahodárný rozvoj geografie na UK.

Profesor Švambersa se vyznačoval bezmezným nadšením, láskou a obětavostí ke zvolenému oboru a právě ve vytvoření Geografického ústavu viděl splnění svého životního cíle. Budova fakulty na Albertově, Geografická sekce, Mapová sbírka a Knihovna geografie, které založil a vybudoval, jsou toho živým důkazem.

Eva Novotná

Lumpe Heinrich

(*16. 2. 1859 Doubice u Krásné Lípy,
†22. 2. 1936 Dubí na Teplickou)

Ústecký velkoobchodník se železářským zbožím, stavitel a zejména průkopník ochrany přírody se stal jedním z nejnáměšších tuzemských představitelů nového občanského hnutí, které reagovalo na negativní dopady průmyslové revoluce na životní prostředí. Právě na silně industrializovaném severozápadě Čech se tyto následky výrazně promítaly do stavu přírody.

Dětství prožil na venkově v početné rodině obchodníka se dřevem uprostřed přírody Českého Švýcarska. Jako učeň se přestěhoval do průmyslového centra regionu Ústí nad Labem, kde jeho bezdětný strýc Ignaz vedl známé železářství a koloniální obchod. Na zkušenou vyjel do Německa. Po návratu převzal rodinný podnik přejmenovaný na Ignaz Lumpes Neffe (synovec Ignaze Lumpeho). Koloniál proměnil ve velkoobchod se železářským zbožím s několika pobočkami. Roku 1908 k tomu založil firmu na výstavbu vodních děl Nordbömische Wasserbaugesellschaft (Severočeskou vodostavební společnost), která např. položila vodovod i na nejvyšší českou horu Sněžku (1908). Osobně se zabýval problematikou dostupnosti pitné vody pro sílící populaci průmyslových měst.

Velkou část svých zisků věnoval na dobročinné účely. Nejvíce investoval do ochrany ptactva. Právě masivní úbytek stavu ptactva představoval první alarmující doklad o míře poškození životního prostředí průmyslem. S obrovskými finančními náklady proto Lumpe vybudoval v Ústí první střeoevropskou ptačí rezervaci (1908) na pustém svahu Mariánského skály nedaleko centra města. Do parku se skutečně koncentrovalo ptactvo ze širokého okolí, roku 1928 zde byla odbor-

Heinrich Lumpe. Foto archiv Muzeum města Ústí nad Labem

níky doložena přítomnost 81 druhů opeřenců. Park osadil řadou atrakcí a kuriozit, jako umělou zříceninou hradu, jeskyní a dalšími pohádkovými výjevy, a také geologickými pozoruhodnostmi. Chtěl tak zlákat pozornost široké veřejnosti, pro kterou areál zpřístupnil roku 1914. Hlavním posláním parku bylo chránit ptactvo a učit návštěvníky péči o něj. Lumpe mnohdy přistupoval k problematice s laickou naivitou. Například chtěl ve své rezervaci připravit podmínky, aby tažné ptactvo nemělo nutkání stěhovat se přes zimu na jih. Toužil tak hájit své chráněnce před nebezpečími, která je při cestě za teplem čekala, zejména v Itálii dodnes nechvalně proslulé masivním lovem tažného ptactva. Nedostatek odborného vzdělání v přírodních vědách vynahrazoval zápal a schopností realizovat své smělé plány. Také spolupracoval s předními odborníky, zejména s ornitologem Jiřím Jandou, pozdějším zakladatelem a ředitelem pražské zoologické zahrady (1931). (Blíže Pešout, P., 150 let od narození Jiřího Jandy – zakladatele prvních ornitologických rezervací v ČR, časopis Ochrana přírody 6/2015)

Tzv. Lumpepark se stal přední turistickou atrakcí regionu. Ročně ho navštívilo až 60 tisíc lidí, a to návštěvní sezóna trvala jen pět měsíců. Rezervace byla nepřístupná v době hnízdění a zimního krmení. Obrovskou práci odvedl Lumpe také na poli propagace ochrany ptactva. Zřídil tiskové oddělení, které rozesílalo zprávy do celého světa. Informace o ochrannářských skutcích ústeckého velkoobchodníka tak otiskly noviny v Československu, Rakousku, Německu nebo Itálii, ale i v řadě států USA. Natočil dva filmy, s nimiž realizoval osvětovou kampaň.

Obchodník sehrál významnou roli i v oblasti celoevropské ochrany zvířat. Spoluzakládal Světový spolek na ochranu ptactva (1931). Společně s dalšími evropskými osobnostmi přesvědčil diktátora B. Mussoliniho o připojení Itálie k zákazu lovu zpěvného ptactva. Za svou snahu byl italskými ochranáři odměněn titulem "Otec evropského ptactva" (1933). Obdržel řadu dalších ocenění, včetně čestného doktorátu z univerzity v německém Greifswaldu (1923). Masarykova akademie práce vyhlášovala ve třicátých letech Lumpeho cenu pro nejlepší vědecké práce o ornitologii.

Je tomu osmdesát let, kdy byl nalezen mrtev. Okolnosti jeho smrti vypadaly dosti dramaticky. Tělo leželo na dně rybníka v Dubí na Teplicku asi v metrové hloubce s hlavou zaborenou v bahně. To vyvolalo spekulace o sebevraždě či vraždě oblíbeného milovníka přírody. Mediální ohlas, který zpráva o dramatické smrti Lumpeho způsobila, dokládá dobový význam ústeckého ochránce ptactva. Nekrolog otiskly noviny ve většině států Evropy i na řadě míst USA.

Železářství i ptačí rezervaci zdědil synovec Alfred Lumpe. Československý stát zkonfiskoval v roce 1945 Lumpepark jako nepřátelský majetek. Z ptačí rezervace se stal veřejný park, který se v roce 1949 oficiálně transformoval na zoologickou zahradu.

Martin Krsek

Prameny:

Archiv města Ústí nad Labem, **Heinrich Lumpe, Dr. phil. h. c. Heinrich Lumpes Lebenswerk in der Presse**

Archiv města Ústí nad Labem, **Heinrich Lumpe, Album Dr. h. c. Lumpes Natur- Lehr- und Studienpark für Vogel- und Pflanzenschutz Aussig a. E**

Literatura:

KRSEK, Martin, Heinrich Lumpe, „Otec evropského ptactva“ a jeho význam v dobové ochraně přírody, diplomová práce na FF UJEP Ústí nad Labem, obhájená 2009

MARX, W., Heinrich Lumpe, Leben und Wirken eines Natur- und Menschenfreundes, Ústí nad Labem 1922

Devadesátníci

V součtu více než čtvrt tisíciletí společně prožili tři loňští devadesátníci, které spojuje vztah k přírodě a její ochraně. Dva z nich, Vojena Ložka a Otakar Leiského, jsme si připomněli i na stránkách našeho časopisu (č. 3/VI a č. 6/IX), třetí Jaromír Strejček dlouhá léta řídil pražskou státní ochranu přírody. Jejich setkání se uskutečnilo na pozvání ředitele Františka Pelce dne 1. března 2016 při příležitosti zasedání redakční rady sborníků *Bohemia centralis* a *Natura Pragensis* v sídle AOPK ČR v Praze na Chodově. V posledním čísle 33 *Bohemia centralis* vyšly kompletní bibliografie dvou oslavenců (V. Ložek, J. Strejček) a vedení AOPK ČR chtělo tímto setkáním složit hold všem třem osobnostem.

V průběhu setkání se všichni tři pánové zapojili do čilé diskuse k aktuálním otázkám

Devadesátníci Otakar Leiský, Jaromír Strejček a Vojen Ložek.
Foto Dana Turoňová

současné ochrany přírody i k celkové situaci ve společnosti a také zavzpomínali na svoje počátky nebo některé významné či zajímavé situace z profesního života, ať už v dobrovolné nebo státní ochraně přírody.

Vojen Ložek a Otakar Leiský společně navštívili gymnázium a již v tom čase kolem roku 1940, tedy před více než 75 lety, poznávali českou přírodu při trempování. Tato průprava a zkušenost se jim hodila i později při zkoumání naší přírody. V. Ložek vzpomněl svoje začátky v 50. letech minulého století v tehdejší Ústředním ústavu geologickém, kdy dostal mnohaletý úkol zpracovat mapy přirozených hnojiv a minerální síly půd na celém území bývalého Československa. Byla to jedinečná příležitost k poznání rozmanité krajiny v Čechách, na Moravě i na Slovensku a nasbírané vzorky a zkušenosti využíval potom dlouhá léta. Podle něho dnes takové poznání přírody chybí především studentům, kteří často nerozeznají ani druhy obilí. O. Leiský pracoval od počátku 50. let v nově vzniklém Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody (SÚPPPOP – předchůdce dnešní AOPK ČR a bývalého ČÚOP), ale připomněl zejména velké úsilí a práci dobrovolníků TISu (Svazu pro ochranu přírody a krajiny), kterého byl spoluzakladatelem, tajemníkem a organizátorem. V souvislosti s letošním 25. výročím NP Šumava popsal ohromné úsilí skupiny „Přírodovědný průzkum Šumavy“ v čele s Ladislavem Vodákem mapující hodnoty Šumavy jako podklad pro vyhlášení národního parku již koncem 50. let. V roce 1963 pak byla vyhlášena „pouze“ CHKO. Jaromír Strejček přiblížil specifika ochrany přírody v metropoli a popsal svoje bohaté zkušenosti z přípravy a vyhlášení maloplošných zvláště chráněných území a vyjednávání s nadřízenými úředníky tehdejšího národního výboru hlavního města v době reálného socialismu. Často to byly absurdní situace, ale odbornými argumenty podložené návrhy nakonec vedly k vyhlášení mnoha přírodních rezervací a památek. S velkým zájmem sleduje i dnešní snažení státní i dobrovolné ochrany přírody.

Všichni přítomní se shodli v obdivu k až záviděníhodné fyzické i duševní kondici a trvající činnosti všech tří zasloužilých pracovníků ochrany přírody.

František Pojer

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

(přehled vybraných aktualit za období únor – březen 2016)

Zákon č. 49/2016 Sb. kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), ve znění pozdějších předpisů mimo jiné zpřesňuje definici dopravní infrastruktury, na kterou se tento zákon vztahuje (stavby dálnic nebo silnic I. třídy nebo stavby s nimi související, stavby dopravní infrastruktury nebo stavby s nimi související umístované v plochách nebo korytech vymezených v platné politice územního rozvoje, nebo v územně plánovací dokumentaci vymezené veřejně prospěšné stavby dopravní infrastruktury nebo stavby s nimi související), a také podstatným způsobem mění výkupní ceny pozemků – snižuje koeficient, kterým je možné násobit cenu stanovenou znaleckým posudkem v případě nestavebního pozemku, z původních 16 na 8. Předmětná novela také umožní výkup pozemků, které jsou určeny ke směně za jiné pozemky (obvykle zemědělská půda), protože stát v této chvíli nemá ve vlastnictví dostatečné množství vhodných pozemků k realizaci směň. Na výkup pozemků pro směny se ale koeficienty vztahovat nebudou.

Účinnost od 1. 5. 2016.

Vyhláška č. 83/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů, byla vypracována v návaznosti na novelu zákona o odpadech č. 223/2015 Sb., která nabyla účinnosti dnem 1. října 2015 a která byla přijata primárně z důvodů řízení o porušení Smlouvy (tzv. infringementové řízení), které bylo s Českou republikou vedeno ze strany Evropské komise k nesprávné transpozici směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2008/98/ES ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic.

Účinnost od 21. 3. 2016.

Vyhláška č. 74/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 166/2005 Sb., kterou se provádějí některá

ustanovení zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000, ve znění vyhlášky č. 390/2006 Sb. do přílohy č. 2 v oddílu A doplňuje do skupiny vážek páskovce velkého *Cordulegaster heros*.

Účinnost od 1. 4. 2016.

Nařízení vlády č. 73/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit (EVL) doplňuje národní seznam o EVL, které jsou spolu s ptačími oblastmi součástí chráněných území Natura 2000. Došlo k doplnění národního seznamu o 50 nových EVL a o rozšíření 70 stávajících lokalit o nové předměty ochrany. Doplnění a aktualizace seznamu EVL je povinností každého členského státu EU, který má na svém území přírodní stanoviště v takové kvalitě, která odpovídá potřebám zachovat tyto druhy a stanoviště pro budoucí generace. V ČR je tak nyní celkově 1 111 EVL o rozloze 10 % území ČR.

Účinnost od 1. 5. 2016.

Nařízení vlády č. 57/2016 Sb. o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění odpadních vod a náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod podzemních stanovuje náležitosti povolení k vypouštění odpadních vod do vod podzemních a stanovuje přípustné hodnoty znečištění odpadních vod vypouštěných do vod podzemních, přičemž v Příloze č. 1 jsou uvedeny hodnoty.

Účinnost od 1. 3. 2016.

Nařízení vlády č. 63/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 75/2015 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření a o změně nařízení vlády č. 79/2007 Sb. o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů, ve znění nařízení vlády č. 113/2015 Sb. a nařízení vlády č. 79/2007 Sb. o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů nově upravuje např. obsah žádosti o zařazení do podopatření integrovaná produkce zeleniny a jahodníku nebo do podopatření zatravnění drah soustředěného potoka.

Účinnost od 1. 3. 2016.

Nařízení vlády č. 64/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 76/2015 Sb. o podmínkách

provádění opatření ekologického zemědělství, ve znění nařízení vlády č. 113/2015 Sb. a o změně některých souvisejících nařízení vlády především reaguje na praxi, která ukázala na nezbytnost zpřesnit podmínky a postupy při poskytování dotace a řešit odstranění nedostatků v procesu administrace. Nařízení vlády také reaguje na zahájení nového programového období 2014 – 2020, které je v ČR realizováno prostřednictvím Programu rozvoje venkova ČR.

Evropská komise 26. 2. 2016 přijala akční plán EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími druhy v Unii a pro posílení úlohy EU v celosvětovém boji proti těmto nezákonným praktikám. Akční plán představuje ambiciózní program, který reaguje na to, že v posledních letech došlo k prudkému nárůstu nezákonného obchodu s volně žijícími druhy. Akční plán obsahuje celkem 32 opatření, které mají EU a 28 jejích členských států provést do roku 2020. Mezi hlavní priority patří: zamezit nezákonnému obchodu a snížit poptávku po nelegálních produktech z volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin i jejich nabídku, zefektivnit uplatňování stávajících pravidel a boj proti organizované trestné činnosti a posílit spolupráci mezi zeměmi původu, určení a tranzitu.

Jitka Dvořáková

Recenze

Jak na konfliktní volně žijící živočichy – „Konfliktní druhy“

Vymezení konfliktních druhů, tedy volně žijících živočichů, kteří interakcí s člověkem působí finanční nebo jinou újmu na majetku, představuje přímo ukázkový příklad antropocentrického pohledu na svět kolem nás. Vždyť jak ekologie, tak ochranná biologie vychází z názoru, že každý druh má pro fungování přírody určitý, byť různě velký význam.

Vyplácení náhrad za újmu způsobenou volně žijícími živočichy, ať už ze státního rozpočtu nebo prostředků nevládních organizací, patří mezi tradiční způsoby, jak omezit poměrně častý konflikt mezi člověkem a volně žijícími živočichy, nejčastěji ptačími a savčími predátory.

Konfliktní druhy

Chabadová Z., Kameníková M. & Nový J.
Český nadační fond pro vydru Třeboň 2016. 44 str.

V České republice se o této možnosti vážně uvažovalo již při přípravě zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, nicméně legislativní podoba se dočkala až přijetím zákona č. 115/2000 Sb. o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, v platném znění. Přestože se nakonec schválená právní norma v řadě aspektů od návrhu zpracovaného státní ochranou přírody odlišuje, státní správa kompenzuje ztrátu způsobenou na soukromém majetku šesti druhy volně žijících živočichů. Účelem zákona není nic jiného, než mírnit střety mezi zájmy ochrany přírody, konkrétně druhové ochrany, a vlastníky domácích, hlavně hospodářských zvířat, rybníků nebo zemědělských či lesnických pozemků. Zákon umožňuje, pochopitelně po splnění nezbytných podmínek, aby stát uhradil ztrátu způsobenou živočišným druhem, zvláště chráněným zákonem č. 114/1992 Sb. Ačkoliv finanční náhrada představuje mandatorní výdaj státního rozpočtu a celková částka zůstává zlomkem položky státního rozpočtu věnované životnímu prostředí, občas se objevují hlasy volající po razantním přehodnocení tohoto přístupu. Vybavuje se mi, že jsme nejen do názvu zákona navrhovali výraz újma: termín škoda zcela zákonitě vede k představě, že ten, kdo ji působí, je škůdce, a podle toho by s ním mělo být zacházeno.

Již v době, kdy si spartští a thébští válečníci barvili obličeje, aby v soutěse u Thermopyl co nejvíce zdrželi obrovské vojsko perského panovníka, lidé dobře věděli, že předcházení důsledkům bývá jednodušší, rychlejší a mnohdy také levnější než jejich odstranění. Ve stejném duchu se pracovníci Českého nadačního fondu pro vydru zhostili nelehkého úkolu představit na omezeném prostoru současné znalosti o konfliktech živočišné – člověk v ČR a o jejich prevenci.

Zaměřují se přitom jak na druhy, na něž se vztahuje zmiňovaný zákon č. 115/2000 Sb. (bobr evropský, los evropský, medvěd hnědý, rys ostrovid, vlk obecný, vydra říční), tak i na jiné druhy, jež mohou páchat újmu, ale státní správa ji nekompensuje (ze zvláště chráněných ledňáček říční a orel mořský, z nechráněných kormorán velký, potápka roháč, volavka popelavá a norek americký). U každého z nich čtenář najde informace o příčině konfliktu, rozšíření v ČR, nárocích na prostředí, potravním chování, rozmnožování, pobytového značení, ohrožujících činitelích, legislativním statutu druhu, předcházení hospodářským škodám, možné náhradě škod a zajímavostech z bionomie druhu.

Po druhovém okénku následuje podrobný recept, jak žádat o náhradu újmy, kterou mají na svědomí druhy volně žijících živočichů, na jejichž ochraně má stát zájem. V závěru publikace nám fotografie názorně připomínají, proč vlastně byla výše uvedená právní norma přijata.

Ocenit musím čtivost publikace a její zdařilou grafickou podobu, rozumným způsobem kombinující černobílé kresby a barevné fotografie a mapy.

Jako v každé publikaci zůstala i v hodnocené příručce určitá přehlédnutí. Škoda, že se mapa rozšíření bobra evropského v ČR na str. 3 vztahuje k roku 2011. Zmiňovaný hlodavec se po vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů začíná postupně propracovávat na pozici největšího potížeje mezi konfliktními druhy. Kompenzace vyplácené v prvních letech vstupu zákona v platnost za újmu vyvolanou bobrem byly velmi nízké, od roku 2004 nastává jejich zřejmý prudký nárůst. Na str. 8 se opakuje výčet oblastí ČR, kde v koloniích hnízdí kormoráni velcí. (Mikro)populace losa evropského na Nymbursku stejně jako na Tá-

borsku a na Bechyňsku nepřežily ani pověstný rok 2000 (str. 13). Možná, že by stálo za to zmínit i další, byť méně závažné konfliktní druhy, jako je jestřáb lesní, výr velký nebo krkavec velký. Přiznejme, že ne všechna doporučená opatření vyvolají u ochránců přírody neskrývané nadšení: překážka, jako je oplocení příslušné lokality, se stane bariérou i pro jiné organismy.

Útlá a bez velkých slov záslužná publikace, vydaná v rámci úspěšného projektu Osvětou a vzděláváním od konfliktu k toleranci, podpořeného grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů, je již téměř rozebraná. Zájem o ni projeví nejen účastníci seminářů pořádaných od března 2015 ve spolupráci s krajskými úřady. Navýsost aktuální příručka je možné si stáhnout na adrese <http://vydry.org/brozura-konfliktni-druhy/>.

Jan Plesník

Poklady přírody České republiky

Patzelt, Z. & Šulová, K. (eds.), 202 str., Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky 2015. ISBN: 978-80-88076-12-4.

Na těchto stránkách čtenář většinou očekává recenze posledních publikací pro specialisty. Udělejme nicméně protentokrát výjimku. Nová kniha, kterou vydala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, je úplně cokoli, jenom ne odborná.

Agentura totiž vydala barevného fotoprůvodce českou přírodou. Fotografie jsou neškolenému oku krásné; nicméně důkladnější posudek na jejich kvalitu recenzent s laskavým dovolením ponechává někomu se vzděláním ve věcech výtvarných. Zřetel však zaslouží především uspořádání knihy.

Nežůstává totiž u pouhého průvodce šestadvaceti chráněnými krajinnými oblastmi a čtyřmi národními parky, kus po kusu. Pojetí knihy je pozoruhodné hlavně proto, že se opravdu důkladně snaží na přírodu dívat perspektivou laika – turisty nebo někoho, komu se prostě líbí a rád si ji prohlíží. Především má poměrně netradiční uspořádání. Kromě dvoustránky pro každou chráněnou krajinnou oblast nebo národní park také představuje

něco, co by se snad dalo nazvat výběrem typických biotopů naší krajiny: bučiny a stepi, subalpínská společenstva nebo rybníky atd., každou na příkladu jedné národní přírodní rezervace. Takže třeba přirozené vodní toky prezentuje jedním odstavcem a pěti fotografiemi z NPR Blanice. A nakonec v závěrečných asi padesáti stránkách tento vyhlídkový let doplňuje jakýsi pel-mel větších a velkých momentek rozdělených do několika kategorií, ve kterých by čtenář marně hledal jakýkoli formální systém: endemické rostliny, barevní ptáci nebo spektakulární krajiny včetně geologických útvarů, hořce a horečky, lesní biotopy nebo živočichové.

Nejspíš právě tady je užitečná lekce, kterou nám kniha dává. Ruku na srdce: na prolisování je to pěkné, nicméně Poklady přírody České republiky nepatří úplně mezi publikace, jež typický čtenář Ochrany přírody – včetně recenzenta – vezme do rukou, pokud se chce něco dozvědět o tuzemské biotě nebo soustavě chráněných území. Ale k tomu také evidentně není určena.

My, kteří se ochranou přírody – nebo jinými, souvisejícími obory – profesně zabýváme, používáme pravidla, podle nichž biologický svět popisujeme, poznáváme a pořádáme. Sami nejlepší představu o diverzitě získáváme z formulací jako: „Mezi biotopy CHKO Pálava patří panonské dubohabřiny s významným výskytem dymnivky duté (*Corydalis cava*) a zvonku broskvolistého (*Campanula persicifolia*) v bylinném patře.“ Proto máme často přirozený sklon stejně mluvit také na lidi kolem sebe. Jenomže naše publikum většinou nemluví stejnou řečí. Používáme tudíž jazyk, který je sice naprosto správný, nicméně pro naše posluchače abstraktní a cizí.

Může nám sice připadat smutné, že veřejnost nezná správnou terminologii. Ale svět, ve kterém žijeme, je příliš komplikovaný, než abychom každý mohli používat specializované názvosloví pro všechno. Člověka maně napadá, jestli v každodenní zkušenosti nepůsobilíme někdy podobným dojmem jako, řekněme, berní úředníci. Formuláře finančních úřadů také bývají formálně správné, přesné, terminologicky adekvátní a jejich autoři se snažili vyjadřovat pokud možno precizně.

Jenomže tomu rozumí leda daňový poradce, právník nebo účetní. Ochrana přírody asi občas (zdaleka ne vždy) chce po svém publiku, aby četlo její hlavou.

Nejde však pouze o jazyk, nýbrž také o uspořádání myšlenek. Stejně jako naše profesní prostředí používá formální řeč při popisování přírody, rovněž při uvažování o struktuře dáváme také přednost formálním přihrádkám. Opět: v principu to je naprosto správné. Nakonec jsme přece systematicku formalizovali právě proto, abychom si navzájem rozuměli a nemluvili jeden o voze, druhý o koze. Potíž nicméně také tentokrát vzniká v okamžiku, kdy chceme s veřejností mluvit o přírodě kolem nás – a používáme k tomu třídění, jež není součástí jejich běžné zkušenosti.

Poklady přírody České republiky jsou v tomto ohledu inovativním a následováníhodným počinem. Přehled konkrétních chráněných území v důsledku pracuje s ucelenými, víceméně geografickými jednotkami, takže se s ním umí identifikovat každý. Orlické hory a Broumovsko jsou kategorie, které používá administrativa AOPK ČR i rodina na výletě. Ovšem výčet biotopů, který na stejnou úroveň klade kategorie jako rybníky, rašeliniště, doubravy a jeskyně, se přinejmenším rozchází s formální klasifikací, na jakou je zvyklá ochrana přírody. A speciálně to platí pro strukturu závěrečného oddílu knihy. Sekce, do kterých editoři použité snímky uspořádali, nemají žádnou souvislost s jakýmkoli formálním tříděním. Endemická květena, Žijí tady kolem nás (tuto část tvoří jakýsi mišmaš různých živočichů), Pestré lesy nebo Orchideje jsou kategorie, jež víceméně nedávají smysl. Pokud ovšem nejste turista, který krajinou prochází, aniž by měl větší než povrchní znalost přírodních fenoménů, jež kolem sebe vidí. Jeho zážitky se totiž často pohybují přibližně v takovýchto třídách.

Pokud ochrana přírody má otevírat krajinu lidem, kteří biologii naposledy systematicky studovali v sedmém ročníku základní školy, musí přitom brát v úvahu strukturu jejich zkušenosti. Poklady přírody České republiky poslouží jako dobrý příklad.

Vojtěch Kotecký

Nové přírůstky do knihovny AOPK ČR

Polní ptáci: příručka

Zámečník, Václav – Vymazalová, Pavlína – Vermouzek, Zdeněk
[Praha] : Česká společnost ornitologická, 2015. 59 stran.
ISBN 978-80-87572-13-9
Sign. E 656

Jednoduchý klíč, který představuje ptačí druhy v zemědělské krajině. Publikace vznikla na základě několika impulsů. Prvním z nich bylo, když autorovi jeden známý agronom začal pravidelně posílat fotografie ptáků pořízených během polních prací s dotazem, jaký druh vlastně vyfotil. Druhý impuls přišel od traktoristy jednoho zemědělského podniku, který při polních pracích objížděl hnízda čejek chocholatých. Díky tomu, že autorovi vzápětí přesně popsal jiný ptačí druh, se ornitologové dozvěděli o zřejmě posledním hnízdišti břehouše černoocasého, elegantního bahňáka, ve východních Čechách. Posledním impulsem pro sepsání této příručky, doprovázené barevnými fotkami, informacemi o prostředí a hnízdění, byla slova jistého agronoma, že ornitologové mezi zemědělci málo propagují polní ptáky.

Vandr s Michalem Jančaříkem. Šumava

Jančařík, Michal
Vimperk : Národní park Šumava, 2015. 73 stran.
Sign. E 654

Dostal nápad projít Šumavu a využít možnost přenocovat v samotném srdci šumavské přírody. Michal Jančařík se rozhodl, že to, co absolvuje, shrne do turistického průvodce pro ty, kteří chtějí zažít něco nového, tj. dobrodružství a volnost putování horskou krajinou. Jednotlivá nouzová nocoviště, kterých je na území národního parku sedm (Hůrka, Poledník, Modrava, Bučina, Strážný, Nové údolí a Nová Pec) dělí od sebe zhruba 20 kilometrů. Tuto vzdálenost je možné během dne absolvovat poklidnou chůzí s intenzivním vnímáním prostoru kolem sebe. Na vybudovaných nouzových nocovištích se nacházejí záchody toi-toi, je zde však nouze o vodu, s výjimkou vody v potocích. Knížečku doplňují turistické mapy, fotografie a popis

celé cesty s množstvím historických, přírodovědných a vlastivědných informací.

Die Amphibien und Reptilien Europas: Alle Arten im Porträt

Dieter Glandt
Wiebelsheim : Quelle & Meyer Verlag, 2015. 716 stran.
ISBN 978-3-494-01581-1
Sign. E 673

Poprvé v této knize je detailně zmapován výskyt obojživelníků a plazů v Evropě a na ostrovech v Atlantickém oceánu. Každý druh je barevně znázorněn – některé dokonce poprvé. Popsány jsou vzhled, chování a stanoviště jednotlivých druhů. Součástí publikace jsou i cenné mapy pro praktická pozorování. Kniha je nejen nepostradatelnou prací, ale také cenným společníkem pro každého, kdo se chce pustit do sledování těchto fascinujících živočichů.

Historie počasí a podnebí v Českých zemích. Svazek XI. Sucho v Českých zemích: minulost, současnost, budoucnost

Brázdil, Rudolf – Trnka, Miroslav
Brno : Centrum výzkumu globální změny Akademie věd České republiky, v. v. i., 2015. 400 stran.
ISBN 978-80-87902-11-0
Sign. E 666

Kniha vychází zároveň jako XI. svazek volné publikační řady Historie počasí a podnebí v českých zemích. Předkládaná monografie, jejíž vydání bylo možné jen díky finanční podpoře, se opírá také o několikaleté systematické výzkumné aktivity v oblasti klimatologie, monitoringů sucha v České republice, v USA i v dalších evropských zemích. Na přípravě této monografie se podíleli nejen meteorologové, odborníci na fyziku atmosféry, klimatologové, specialisté na historickou klimatologii, agroklimatologové, dendrochronologové a lesníci, ale i ti, kteří zpracovávají a interpretují družicová data. Autorský kolektiv doplnili odborníci na biologii, ekofyziologii rostlin, historii, hydrologii, pedologii, geografii a socio-ekonomii. Předkládanou monografii o suchu v českých zemích je nutné vnímat jako odpověď na zvyšující se riziko výskytu suchých období ve střední Evropě, které byly v posledních letech zřejmě nejrozsáhlejší za posled-

ních 130 let. Pro Českou republiku, odkázanou na rovnoměrné rozložení srážek během roku, jde o zcela zásadní věc. Publikace mapuje problematiku sucha komplexně, snaží se analyzovat výskyt sucha v minulosti a popsat významné suché epizody a jejich příčiny.

Chráněné krajinné oblasti a jejich výchovně-vzdělávací potenciál

Ivo Machar, Ľubomíra Fabíková, Helena Kiliánová, Petr Kovařík, Karel Poprach, Olga Vránová, Petr Wolf, Petr Zifčák
1. vydání
Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 139 stran +1 DVD.
ISBN 978-80-244-3945-7
Sign. E 668

Studijní texty vznikly jako výsledek práce komunikační platformy pro nástroje ke komunikaci s veřejností v ochraně přírody v rámci dílčí klíčové aktivity projektu KONEV – Partnerství pro rozvoj dělávaní a komunikace v ochraně přírody na UP v Olomouci. Jsou primárně určené pro cílovou skupinu tohoto projektu – studenty. Šíří záběr (od obecných zásad mezinárodní kategorizace chráněných území až po detailní problematiku českých chráněných krajinných oblastí) je studijní text natolik obsáhlý, že může být využíván i širším spektrem zájemců a studentů, zejména v rámci vybraných vysokoškolských kurzů zaměřených na chráněná území přírody.

Text je členěn do těchto kapitol:

1. Vznik a účel národních parků a chráněných krajinných oblastí
2. Začlenění české soustavy chráněných krajinných oblastí
3. Charakteristika velkoplošných chráněných území v České republice (CHKO a NP)
4. Chráněné krajinné oblasti v ČR: Problematika a edukační potenciál
5. Aktualizace Státního programu ochrany přírody a krajiny ČR relevantní k problematice chráněných území
6. Správa chráněných oblastí v podmínkách měnícího se klimatu
7. NATURA 2000 a chráněná území v ČR.

Součástí studijních textů je použitá a doporučená literatura ke studiu.

Martin Kvítek

Summary

Hubený P.: (Just) Twenty-five Years

By establishing the Šumava/Bohemian Forest Mts. National Park 25 years ago, a dream of many conservationists and nature lovers has been made to come true. Moreover, since that time our knowledge of nature has significantly been progressing: let us mention that extremely old trees, e.g. 600-year-old Norway spruces, have been found there. Since the National Park declaration, ten directors have step-by-step taken the predecessor's turn and releasing natural processes related to forest growth dieback as well as to falling millions of trees infested by the European spruce bark beetle (*Ips typographus*) caused heated reactions. Moreover, the National Park fulfils its tasks, being together with the neighbouring Bayerischer Wald/Bavarian Forest Mts. National Park the most extensive area of nature unmanaged by humans in Central Europe. There have also been changes in species distribution and numbers: e.g., the Black grouse (*Tetrao tetrix*) has declined, while the Common crane (*Grus grus*) or Eurasian beaver (*Castor fiber*) have appeared there and the Western Capercaillie (*Tetrao urogallus*) population has slowly been recovering. At the same time, the number of visitors has been increasing as well as the number of residents in settlements within the National Park. Among new phenomena, a dead forest should be mentioned. More and more people consider the wilderness in the Šumava/Bohemian Forest Mts. National Park as a right issue and they are willing to tolerate it.

Besta T.: The Lužické hory/Lusatian Mts. Protected Landscape Area Forty Years Old

In 1976, the Lužické hory /Lusatian Mts. Protected Landscape Area was established, covering an area of 264 km² in North Bohemia. It harbours valuable remnants of natural forest growths, wet montane and sub-montane grasslands/meadows and rare geomorphologic features and landforms. Due to improvements in the environment, some rare and threatened species have been appearing at new sites. Unique ecosystems include, *inter alia*, rock and stony debris in the Studenec Nature Reserve. On rocks on

Klíč Hill, after fifty years, the Peregrine (*Falco peregrinus*) has been nesting. Occurrence of orchids on wet meadows near the village of Chříbská is also remarkable. The picturesque landscape is enriched by a lot of the traditional folk architecture buildings.

Vlačíha V.: The České středohoří/Bohemian Mittelgebirge Hills Protected Landscape Area Celebrates Forty Years

The České středohoří/Bohemian Mittelgebirge Hills Protected Landscape Area (PLA) was established in North Bohemia in 1976 and by its size, reaching 1,063 km² it is the second largest PLA in the Czech Republic. The PLA is characterised by the unique relief of an undulate plateau with volcanic knags, cones and domes. In addition, flora and fauna species richness is really extraordinary there. Thus, there are not only the species-rich feather grass (*Stipa* spp.) grasslands, the most extensive in the Czech Republic which had been influenced for a long time by agriculture activities but also hundreds of threatened species of vascular plants, beetles, butterflies, arachnids or birds occur there. The Ústí nad Labem Region Nature Conservation Agency of the Czech Republic's Regional Branch implements nature conservation and landscape protection programmes and projects financed from the State Budget as well as from the European Union funds. In the course of the project aiming at thermophilous communities/assemblages conservation and management supported by the European Commission's LIFE+ financial instrument, almost 1.4 million euro has been spent since 2011. On Zlatník Hill, a new National Nature Reserve has been prepared to be officially declared. The project on the Lounské středohoří/Louny Mittelgebirge Hills steppe conservation funded through the LIFE+ won the 2014 Natura 2000 Award.

Holeček M. & Pácl M.: The Jizera River and Rakovský potok Brook Restoration

Watercourse restoration has currently been a significant issue in the Czech Republic. In addition to flood prevention, protection and mitigation, it also should take into account water stream recreation function as well as nature conservation and landscape protection requirements. In the course of the Jizera River restoration in the town of Benátky nad

Jizerou (Central Bohemia), a water volume capacity for expected and projected floods was improved and an extensive "floodplain park" was established, having been attractive not only for biota, but also for humans. In the town of Rokycany (West Bohemia), during the Rakovský potok Brook restoration, the by concrete channelized bed was replaced by an extensive grassed broad-base terrace with an inserted cunette. The restoration also includes measurements towards orchard and park landscape character there. All the efforts aimed at allowing the brook to overflow, to slow the rate of flow during floods, to support the Stony crayfish (*Austropotamobius torrentium*) occurrence, to improve both morphological and ecological state of the watercourse and to make adjacent areas attractive for the town's inhabitants and visitors.

Kučera T.: Public Greenery (IV). Greenery and Historical Urbanism

Historical centres/downtowns of urban monument reserves and zones are either fully without greenery or only with sparse greenery: the approach may highlight the importance of building monuments, but it definitely does not raise a good cheer and well-being feeling among visitors, particularly during summer days. In addition, the requirement for use in urban greenery planting only those species which had occurred in the past there, could be a problem from a point view of nature conservation, if those species tend towards becoming invasive alien ones. In such cases, the State Nature Conservancy can provide the State Monument Care/Cultural Heritage Preservation authorities with the technical and expert advice on which woody plants are the most suitable for the respective site and on the size of area where they are to be planted.

Mílová J.: Forest Owner Liability against Visitors to Forests in the Czech Republic

The article deals with the issue of civil liability of forest owners for harm to visitors they can suffer with while moving in the forest. Analysis of legal regulation on the issue and the relevant case law led to the following conclusions. The starting point is the principle that visitors enter the forest at their own risk and the owners are not with some exceptions responsible for their safety and any harm to their

life, health and property. Forest owners can be held liable for harm only in cases of violation the legal duty of prevention. They are required to use, manage and take care of forest in the way that it does not pose the risk of harm to others. Thus, owners must therefore maintain the adequate level of care and management that can be reasonably requested to them with regard to specific local and time conditions, and they must accept measures that are objectively capable to limit or prevent the occurrence of threat of harm.

Vojtěchovská E. & Chobot K.: Mapping the Species Protected by the European Union Legislation in the Czech Republic – General Summary and Remarkable Outputs (I.). Invertebrates

In 2010-2015, the Nature Conservation Agency of the Czech Republic mapped the species protected by the European Union legislation. The project was financed by the Operational Programme Environment of the Czech Republic and it aimed at detailed mapping and monitoring the selected wild animal species across the whole Czech Republic's territory, particularly crayfish, molluscs, beetles, butterflies and moths, dragonflies, orthopterans, fish, amphibians and reptiles, selected mammalian species and bird species listed on Annex I to the EU Birds Directive. During the above period, 92,901 data were inserted into the Nature Conservancy Species Occurrence Database of the Czech Republic. For example, 14 new watercourses inhabited by the Stony crayfish (*Austropotamobius torrentium*) were found as well two new sites in the Doupovské hory/Doupov Hills where the mollusc, the Narrow-mouthed whorl snail (*Vertigo angustior*) occurs. New sites inhabited by the predatory water beetle *Graphoderus bilineatus* have been reported from the Třeboň Basin (South Bohemia) and South Moravia. During mapping the ground beetle *Carabus menetriesi* occurrence in the Šumava/Bohemian Forest Mts., the new dug fly species, named *Gabreta macai*, was discovered and scientifically described.

Pergl J., Sádlo J., Petrušek A. & Pyšek P.: The List of Priority Invasive Alien Species for the Czech Republic

The contribution is a summary of the paper published in the journal NeoBiota (Per-

gl *et al.* 2016), in which a robust scheme for assessing invasive alien species was developed, primarily for the purpose of nature conservation. The authors present Black, Grey and Watch Lists of invasive alien species for the Czech Republic, supplemented with recommended management measures for land managers, policy makers and other stakeholders. The scheme was based on four criteria: current distribution of the species and its invasion status; environmental impact; socioeconomic impact; and options for suitable management. In total, there are 78 plant and 39 animal species on the Black List, 47 and 16 on the Grey List, and 25 and 27, respectively, on the Watch List. The Black List is further divided into three subgroups according to the recommended management. In the group of species with recommended eradication are the Giant hogweed (*Heracleum mantegazzianum*), ragweed (*Ambrosia* spp.), the American mink (*Neovison vison*), Varroa mite (*Varroa destructor*), and the Northern raccoon (*Procyon lotor*).

Klvaňová A.: The European Robin – the Bird of the Year 2016

The Czech Society for Ornithology (CSO) declared the European robin (*Erithacus rubecula*) as the Bird of the Year 2016. The Bird of the Year is a campaign having been organised since 1992, aiming at presenting to the general public remarkable bird species inhabiting the Czech Republic, highlighting why they have been threatened and involving as much people as possible into conservation of the respective species and their habitats. Thus, the European robin has been the 25th Bird of the Year in the Czech Republic. Originally, European robins are forest birds, but due to their adaptability, they have been living in the vicinity of humans for some centuries. They prefer shady wetter forests, in towns and cities parks and gardens. Within the 2016 project, bus stops covered by walls of glass are being identified to be provided with stickers preventing or reducing glass wall strikes by flying robins. Such measures cannot be implemented without involving as much people as possible across the whole country.

Pešout P. & Šoltysová L.: The Houses of Nature in the Czech Republic

Nature conservation and landscape protection are not possible without support provided by the general public. Based on the above assumption, the story of the Houses of Nature programme started in the Czech Republic in 2006. Thus, it has successfully been celebrating ten years of its implementation. The programme is really participatory, carried out in co-operation with municipalities, private entrepreneurs, non-governmental, non-profit or charity organisations, owners and other regional and local partners. The programme's purpose is to build visitor centres in 20 Protected Landscape Areas (PLAs). The main stimulation for carrying the project was receiving funds from the European Union's Structural Funds in 2006. Thus, we have entering the 2016 tourist season with eight fully completed Houses of Nature and seven information centres in twelve PLAs. The most recently, the Český ráj/Bohemian Paradise House of Nature was launched on April 4, 2016. In total, CZK 258 million (9.5 million euro) have been spent within the programme and building more ones has been planned.

Krásá A.: The Cusuco National Park – A Tropical Forest in North Honduras

The Cusuco National Park (NP) harbours a part of a mountain range in north-western Honduras, close to the Guatemalan border, covering an area of 234 km². The park is part of the Meso-American biodiversity hotspot, a region characterised by exceptional species richness as well as by a strong human disturbance, particularly affecting vegetation. In addition to natural richness, a water source for the city of San Pedro Sula and adjacent agglomeration, inhabited in total by 2.5 million people, is also protected there. It is just the drinking water source preservation which guarantees survival of mountain forests there, because there has been lack of financial sources as well as of staff in the NP. There are only a few primary forest growths left there. Moreover, the globally rare natural dwarf forest has been preserved at the highest elevation. Many epiphytic plants occur within the NP, both orchids and quite more common bromeliads. Because local people have income from guided tours for visitors, they can directly economically benefit from nature conservation.

Seznam prioritních invazních druhů pro ČR

(Příloha k článku na straně 29-33)

ČERNÝ SEZNAM		
Druhové jméno (latinsky)	Druhové jméno (česky)	
<i>Ambrosia artemisiifolia</i> L.	ambrozie peřenolistá	-
<i>Heracleum mantegazzianum</i> Sommier et Levier	boľševník velkolepý	-
<i>Neovison vison</i> (Schreber, 1777)	norek americký	-
<i>Procyon lotor</i> (Linnaeus, 1758)	mýval severní	-
<i>Varroa destructor</i> (Anderson & Trueman, 2000)	kleštík zhoubný	-
<i>Acer negundo</i> L.	javor jasanolistý	+
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	pajasan žláznatý	+
<i>Allium paradoxum</i> (M. Bieb.) G. Don	česnek podivný	+
<i>Amorpha fruticosa</i> L.	netvařec křovitý	+
<i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) J. Presl et C. Presl	ovsík vyvýšený	+
<i>Asclepias syriaca</i> L.	klejicha hedvábná, k. vatočník	+
<i>Azolla filiculoides</i> Lam.	azola americká	+
<i>Beta vulgaris</i> Altissima Group	řepa obecná cukrovka	+
<i>Buddleja davidii</i> Franch.	komule Davidova	+
<i>Colutea arborescens</i> L.	žanovec měchyřník	+
<i>Cornus sericea</i> L. et C. alba L.	svída výběžkatá	+
<i>Cytisus scoparius</i> (L.) Link subsp. <i>scoparius</i>	janovec metlatý pravý	+
<i>Echinocystis lobata</i> (Michx.) Torr. et A. Gray	štetinec laločnatý	+
<i>Echinops exaltatus</i> Schrad.	bělotrn statný	+
<i>Echinops sphaerocephalus</i> L. subsp. <i>sphaerocephalus</i>	bělotrn kulatohlavý pravý	+
<i>Fallopia aubertii</i> (L. Henry) Holub	opletka čínská	+
<i>Fraxinus pennsylvanica</i> Marshall	jasan pensylvánský	+
<i>Galega officinalis</i> L.	jestřábina lékařská	+
<i>Galeobdolon argentatum</i> Smejkal	pitulník postříbřený	+
<i>Helianthus xlaetiflorus</i> Pers.	slunečnice pozdní	+
<i>Helianthus pauciflorus</i> Nutt.	slunečnice tuhá	+
<i>Helianthus tuberosus</i> L.	slunečnice topinambur	+
<i>Impatiens glandulifera</i> Royle	netýkavka žláznatá	+
<i>Laburnum anagyroides</i> Medik.	štedřenec odvislý	+
<i>Lupinus polyphyllus</i> Lindl.	lupina mnoholistá, vlčí bob mnoholistý	+
<i>Lycium barbarum</i> L.	kustovnice cizí	+
<i>Parthenocissus inserta</i> (A. Kern.) Fritsch	loubinec popínavý	+
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch.	loubinec pětistý	+
<i>Physocarpus opulifolius</i> (L.) Maxim.	tavola kalinolistá	+
<i>Phytolacca esculenta</i> Van Houtte	líčidlo jedlé	+
<i>Pinus nigra</i> J. F. Arnold subsp. <i>nigra</i>	borovice černá pravá	+
<i>Pinus strobus</i> L.	borovice vejmutovka, vejmutovka	+
<i>Populus xcanadensis</i> Moench	topol kanadský	+
<i>Populus balsamifera</i> L.	topol balzámový	+
<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh.	slivoň myrobalán, myrobalán	+
<i>Prunus serotina</i> Ehrh.	střemcha pozdní	+
<i>Pyracantha coccinea</i> M. J. Roem.	hlohyně šarlatová	+
<i>Quercus rubra</i> L.	dub červený	+
<i>Reynoutria xbohemica</i> Chrtek et Chrtková	křídlatka česká	+
<i>Reynoutria japonica</i> Houtt. var. <i>japonica</i>	křídlatka japonská pravá	+
<i>Reynoutria sachalinensis</i> (F. Schmidt) Nakai	křídlatka sachalinská	+
<i>Rhus typhina</i> (L.) Sudw.	škumpa orobincová	+
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	trnovník akát, akát	+
<i>Rudbeckia laciniata</i> L.	trřapatka dřípatá	+
<i>Solidago canadensis</i> L.	zlatobýl kanadský	+
<i>Solidago gigantea</i> Aiton	zlatobýl obrovský	+
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S. F. Blake	pámelník bílý	+
<i>Symphytichum novi-belgii</i> (L.) G. L. Nesom	astřička novobelgická, hvězdnice novobelgická	+
<i>Telekia speciosa</i> (Schreb.) Baumg.	kolotočník ozdobný	+
<i>Cervus nippon</i> Temminck, 1838	jelen sika	+
<i>Ctenopharyngodon idella</i> (Valenciennes, 1844)	amur bílý	+
<i>Hypophthalmichthys molitrix</i> (Valenciennes, 1844)	tolstolobik bílý	+
<i>Hypophthalmichthys nobilis</i> (Richardson, 1845)	tolstolobik pestrý	+

Legenda k tabulkám:

Kompletní eradikace	-
Stratifikovaný přístup	+
Tolerance	0

ČERNÝ SEZNAM		
Druhové jméno (latinsky)	Druhové jméno (česky)	
<i>Micropterus salmoides</i> (Lacépède, 1802)	okounek pstruhový	+
<i>Oncorhynchus mykiss</i> (Walbaum, 1792)	pstruh duhový	+
<i>Ovis musimon</i> (Pallas, 1811)	muflon	+
<i>Salvelinus fontinalis</i> (Mitchill, 1815)	siven americký	+
<i>Abutilon theophrasti</i> Medik.	mračňák Theophrastův	+
<i>Alopecurus myosuroides</i> Huds.	psárka polní	+
<i>Amaranthus albus</i> L.	laskavec bílý	+
<i>Amaranthus powellii</i> S. Watson	laskavec zelenoklasý	+
<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	laskavec ohnutý, l. srstnatý	+
<i>Bunias orientalis</i> L.	rukevník východní	+
<i>Cannabis sativa</i> var. <i>spontanea</i> Vavilov	konopí seté rumištní	+
<i>Cirsium arvense</i> (L.) Scop.	pcháč oset	+
<i>Conium maculatum</i> L.	bolehlav plamatý	+
<i>Consolida hispanica</i> (Costa) Greuter et Burdet	ostrožka východní	+
<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronquist	turanca kanadská, turan kanadský	+
<i>Cuscuta campestris</i> Yunck.	kokotice ladní	+
<i>Digitaria ischaemum</i> (Schreb.) Muhl.	rosička lysá	+
<i>Echinochloa crus-galli</i> (L.) P. Beauv.	ježatka kuří noha	+
<i>Galinsoga parviflora</i> Cav.	pětour malokvětý	+
<i>Galinsoga quadriradiata</i> Ruiz et Pav.	pětour srstnatý	+
<i>Iva xanthiifolia</i> Nutt.	pouva řepňolistá	+
<i>Orobanche minor</i> Sm.	záraza menší	+
<i>Oxalis corniculata</i> L. var. <i>corniculata</i>	štavel růžkatý pravý	+
<i>Oxalis dillenii</i> Jacq.	štavel přerýjný	+
<i>Panicum miliaceum</i> subsp. <i>agricola</i> H. Scholz et Mikoláš	proso seté polní	+
<i>Portulaca oleracea</i> L. subsp. <i>oleracea</i>	šruha zelná pravá	+
<i>Rumex alpinus</i> L.	šťovík alpský	+
<i>Rumex longifolius</i> subsp. <i>soarekii</i> Kubát	šťovík dlouholistý Šourkův	+
<i>Senecio inaequidens</i> DC.	starček úzkolistý	+
<i>Setaria faberii</i> R. A. W. Herm.	bér ohnutý	+
<i>Setaria verticillata</i> (L.) P. Beauv.	bér přeslenitý	+
<i>Ameiurus melas</i> (Rafinesque, 1820)	sumeček černý	+
<i>Arion vulgaris</i> Moquin-Tandon, 1855	plzák španělský	+
<i>Cameraria ohridella</i> Deschka & Dimic, 1986	klíněnka jírovcová	+
<i>Carassius gibelio</i> (Bloch, 1782)	karas stříbitý	+
<i>Carassius langsdorffii</i> Temminck & Schlegel, 1846	karas ginbuna	+
<i>Corbicula fluminea</i> (O. F. Müller, 1774)	korbikula asijská	+
<i>Diaspidiotus perniciosus</i> (Comstock, 1881)	štitenka zhoubná	+
<i>Dikergammarus villosus</i> (Sowinsky, 1894)	blešivec ježatý	+
<i>Dreissena polymorpha</i> (Pallas, 1771)	slávička mnohotvárná	+
<i>Eriosoma lanigerum</i> (Hausmann, 1802)	vlnatka krvavá	+
<i>Harmonia axyridis</i> (Pallas, 1773)	sluněčko východní	+
<i>Hyphantria cunea</i> (Drury, 1773)	přástevníček americký	+
<i>Khawia sinensis</i> Hsü, 1935	tasemnice	+
<i>Lepomis gibbosus</i> (Linnaeus, 1758)	slunečnice pestrá	+
<i>Mus musculus</i> / <i>M. domesticus</i> Linnaeus, 1758	myš domácí/m. západoevropská	+
<i>Myocastor coypus</i> (Molina, 1782)	nutrie říční	+
<i>Neogobius melanostomus</i> (Pallas, 1814)	hlaváč černotlamy	+
<i>Nyctereutes procyonoides</i> (Gray, 1834)	psík mývalovitý	+
<i>Ondatra zibethicus</i> (Linnaeus, 1766)	ondatra pižmová	+
<i>Orconectes limosus</i> (Rafinesque, 1817)	rak pruhovaný	+
<i>Oxycarenus lavaterae</i> (Fabricius, 1787)	ploštička lipová	+
<i>Pacifastacus leniusculus</i> (Dana, 1852)	rak signální	+
<i>Pseudorasbora parva</i> (Temminck & Schlegel, 1846)	stěvlička východní	+
<i>Rattus norvegicus</i> (Berkenhout, 1769)	potkan	+
<i>Rattus rattus</i> (Linnaeus, 1758)	krysa obecná	+
<i>Sinanodonta woodiana</i> (Lea, 1834)	škeble asijská	+
<i>Trachemys scripta</i> (Thunberg in Schoepff, 1792)	želva nádherná	+

ŠEDÝ SEZNAM

Druhové jméno (latinsky)	Druhové jméno (česky)	
<i>Amelanchier spicata</i> (Lam.) K. Koch	muchovník klasnatý	0
<i>Angelica archangelica</i> L. subsp. <i>archangelica</i>	andělíka lékářská, děhel lékářský	0
<i>Artemisia annua</i> L.	pelyněk roční	0
<i>Artemisia tournefortiana</i> Rchb.	pelyněk Tournefortův	0
<i>Artemisia verlotiorum</i> Lamotte	pelyněk Verlotův	0
<i>Atriplex sagittata</i> Borkh.	lebeda lesklá	0
<i>Bassia scoparia</i> (L.) Voss subsp. <i>scoparia</i>	bytel metlatý pravý	0
<i>Bidens frondosus</i> L.	dvouzubec černoplodý	0
<i>Bromus carinatus</i> Hook. et Arn	sveřep kýlnatý	0
<i>Bryonia dioica</i> Jacq.	posed dvoudomý	0
<i>Centaurea diffusa</i> Lam.	chrpa rozkladitá	0
<i>Corispermum pallasii</i> Steven	velbloudník tenkokřídý	0
<i>Dipsacus strigosus</i> Willd. ex Roem. et Schult.	štetka větší	0
<i>Ditrichia graveolens</i> (L.) Greuter	oman smradlavý	0
<i>Duchesnea indica</i> (Jacks.) Focke	jahodka indická	0
<i>Dysphania pumila</i> (R. Br.) Mosyakin et Clemants	merlík trpasličí	0
<i>Eragrostis minor</i> Host	milička menší	0
<i>Erechtites hieraciifolius</i> (L.) DC.	starčovec jestřábníkolistý	0
<i>Erigeron annuus</i> (L.) Desf. subsp. <i>annuus</i>	turan roční pravý	0
<i>Erigeron strigosus</i> Muhl. ex Willd.	turan větvaný	0
<i>Erucastrum gallicum</i> (Willd.) O. E. Schulz	ředkevnik galský	0
<i>Erucastrum nasturtifolium</i> (Poir.) O. E. Schulz	ředkevnik potočnicolistý	0
<i>Geranium sibiricum</i> L.	kakost sibiřský	0
<i>Hordeum jubatum</i> L.	ječmen hřivnatý	0
<i>Chenopodium striatiforme</i> J. Murr	merlík drobnolistý	0
<i>Impatiens parviflora</i> DC.	netýkavka malokvětá	0
<i>Juglans regia</i> L.	ořešák královský	0
<i>Lemna turionifera</i> Landolt	okřehek červený	0
<i>Lepidium densiflorum</i> Schrad.	řeřicha hustokvětá	0
<i>Lepidium virginicum</i> L.	řeřicha virginská	0
<i>Lonicera caprifolium</i> L.	zimolez kozí list	0
<i>Lunaria annua</i> L.	měsíčnice roční	0

ŠEDÝ SEZNAM

Druhové jméno (latinsky)	Druhové jméno (česky)	
<i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh) Nutt.	mahónie cesmínolistá	0
<i>Melissa officinalis</i> (L.) Lam. subsp. <i>officinalis</i>	meduňka lékářská pravá	0
<i>Oenothera glazioviana</i> Micheli	pupalka rudokališní	0
<i>Oenothera pycnocarpa</i> G. F. Atk. et Bartlett	pupalka chicagská	0
<i>Oenothera rubricaulis</i> Kleb.	pupalka červenostonká	0
<i>Rubrivena polystachya</i> (Wall. ex Meisn.) M. Král	rdesno mnohoklasé	0
<i>Rumex triangulivalvis</i> (Danser) Rech. f.	šťovík trojmožný	0
<i>Sagittaria latifolia</i> Willd.	šípátka široolistá	0
<i>Scutellaria altissima</i> L.	šišák vysoký	0
<i>Sedum hispanicum</i> L.	rozchodník španělský	0
<i>Senecio vernalis</i> Waldst. et Kit.	starček jarní	0
<i>Sisymbrium loeselii</i> L.	hulevník Loeselův	0
<i>Solanum decipiens</i> Opiz	lilek vlnatý	0
<i>Stellaria pallida</i> (Dumort.) Crép.	ptačinec bledý	0
<i>Typha laxmannii</i> Lepech.	orobinec sítinovitý	0
<i>Ameiurus nebulosus</i> (Lesueur, 1819)	sumeček americký	0
<i>Anguillicola crassus</i> Kuwah., Niimi & Itagaki, 1974	vlasovec	0
<i>Ashworthius sidemi</i> Schulz, 1933	vlasovka	0
<i>Astacus leptodactylus</i> Eschscholtz, 1823	rak bahenní	0
<i>Dactylogyrus achmerowi</i> Gusev, 1955	žábrolíst	0
<i>Eriocheir sinensis</i> H. Milne Edwards, 1853	krab říční	0
<i>Eudiplozoon nipponicum</i> (Goto, 1891)	žábrolíst	0
<i>Fascioloides magna</i> (Bassi, 1875)	motolice obrovská	0
<i>Gyrodactylus cyprini</i> Diarova, 1964	žábrolíst	0
<i>Gyrodactylus kherulensis</i> Ergens, 1974	žábrolíst	0
<i>Gyrodactylus shulmani</i> Ling, 1962	žábrolíst	0
<i>Gyrodactylus sprostonae</i> Ling, 1962	žábrolíst	0
<i>Chelicorophium curvispinum</i> Sars, 1895		0
<i>Proteocephalus longicollis</i> (Zeder, 1800)	tasemnice	0
<i>Pseudodactylogyrus anguillae</i> (Yin & Sproston, 1948)	žábrolíst	0
<i>Pseudodactylogyrus bini</i> (Kikuchi, 1929)	žábrolíst	0
<i>Rupicapra rupicapra</i> (Linnaeus, 1758)	kamzík horský	0

VAROVNÝ SEZNAM

Druhové jméno (latinsky)	Druhové jméno (česky)
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	jírovec maďal ("koňský kaštan")
<i>Agrostis scabra</i> Willd.	psineček řidkokvětý
<i>Amaranthus crispus</i> (L.) Desf. et Thénau) N. Terracc.	laskavec kadeřavý
<i>Amaranthus deflexus</i> L.	laskavec skloněný
<i>Azolla filiculoides</i> Lamk.	azola americká
<i>Cardamine chelidonia</i> L.	řeřišnice vlašovičnickovitá
<i>Cotoneaster</i> sp.	skalník
<i>Elodea canadensis</i> Michx.	vodní mor kanadský
<i>Elodea nuttallii</i> Planchon	vodní mor americký
<i>Eragrostis pilosa</i> (L.) P. Beauv.	milička chlupatá
<i>Glyceria striata</i> (Lam.) Hitchc.	zblochan žihavý
<i>Heracleum persicum</i> Fisch.	bolševník perský
<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.	bolševník Sosnovského
<i>Lathyrus aphaca</i> L.	hrachor pačockový
<i>Lathyrus hirsutus</i> L.	hrachor chlupatý
<i>Ludwigia ×kentiana</i> E.J. Clement	
<i>Ludwigia grandiflora</i> (M. Micheli) Greuter & Burdet	zakucelka velkokvětá
<i>Oenothera depressa</i> Greene	pupalka vrbolistá
<i>Oenothera fallax</i> Renner	pupalka klamná
<i>Oenothera issleri</i> Renner ex Rostaříski	pupalka Isslerova
<i>Panicum miliaceum</i> subsp. <i>ruderalis</i> (Kitag.) Tzvelev	proso seté rumištní
<i>Paulownia tomentosa</i> (Thunb.) Steud	pavlovnie plstnatá
<i>Rudbeckia hirta</i> L.	třapatka srstnatá
<i>Sisymbrium volgense</i> E. Fourn.	hulevník povolžský
<i>Spiraea</i> sp. (excluding native species)	tavolník
<i>Anoplophora glabripennis</i> (Motschulsky, 1853)	kozlíček
<i>Bakba gymnotrachelus</i> Kessler, 1857	hlaváč holokrký

VAROVNÝ SEZNAM

Druhové jméno (latinsky)	Druhové jméno (česky)
<i>Bison bison</i> (Linnaeus, 1758)	bizon americký
<i>Capra aegagrus</i> Erxleben, 1777	koza bezoárová
<i>Corbicula fluminalis</i> (O. F. Müller, 1774)	korbikula brakická
<i>Dreissena bugensis</i> Andrusov, 1897	
<i>Gammarus tigrinus</i> Sexton, 1939	
<i>Ictiobus cyprinellus</i> (Vallensciennes, 1844)	kaprovec velkoustý
<i>Lasius neglectus</i> Van Loon, Boomsma & Andrásfalvy, 1990	
<i>Lepomis auritus</i> (Linnaeus, 1758)	slunečnice ušatá
<i>Lepomis cyanellus</i> (Rafinesque, 1819)	slunečnice zelená
<i>Misgurnus anguillicaudatus</i> Cantor, 1842	piskoř dálnovýchodní
<i>Neogobius fluviatilis</i> (Pallas, 1814)	hlaváč říční
<i>Orconectes immunis</i> (Hagen, 1870)	hlaváč říční
<i>Orconectes juvenilis</i> (Hagen, 1870)	
<i>Orconectes virilis</i> (Hagen, 1870)	
<i>Perccottus glenii</i> Dybowski, 1877	hlavačkovec Glenův
<i>Ponticola kessleri</i> (Günther, 1861)	hlaváč Kesslerův
<i>Procambarus acutus</i> Girard, 1852 / <i>zonangulus</i> Hobbs, Jr. & Hobbs III, 1990	
<i>Procambarus allenii</i> Faxon, 1884	rak floridský
<i>Procambarus clarkii</i> Girard, 1852	rak červený
<i>Procambarus fallax</i> (Hagen, 1870) f. <i>virginialis</i>	rak mramorovaný
<i>Psittacula krameri</i> Scopoli, 1769	alexandr malý
<i>Salvelinus alpinus</i> (Linnaeus, 1758)	siven severní
<i>Sciurus carolinensis</i> Gmelin, 1788	veverka popelavá
<i>Thymallus baicalensis</i> (Dybowski, 1874)	lipan bajkalský
<i>Umbra pygmaea</i> DeKay, 1842	blatňák menší

Kontakty na autory

Tomáš Besta

AOPK ČR
RP Liberecko
vedoucí oddělení SCHKO Lužické hory
e: tomas.besta@nature.cz

Jitka Dvořáková

AOPK ČR
právní oddělení pro veřejnou správu
e: jitka.dvorakova@nature.cz

Miroslav Hátle

AOPK ČR
RP Jižní Čechy
vedoucí oddělení SCHKO Třeboňsko
e: miroslav.hatle@nature.cz

Miroslav Holeček

VRV, a.s.
projektant
e: Holecek@vrv.cz

Marcela Holubová

AOPK ČR
RP Správa CHKO Kokořínsko – Máchův kraj
e: marcela.holubova@nature.cz

Michael Hošek

Správa Krkonošského národního parku
e: mhosek@krnap.cz

Pavel Hubený

Správa Národního parku Šumava
ředitel
e: pavel.hubeny@npsumava.cz

Karel Chobot

AOPK ČR
ředitel odboru monitoringu biodiverzity
e: karel.chobot@nature.cz

Jana Janáková

AOPK ČR
RP Jižní Čechy
oddělení SCHKO Blanský les
e: jana.janakova@nature.cz

Alena Klvaňová

ČSO
časopis Ptačí svět
šéfredaktorka
e: klvanova@birdlife.cz

Vojtěch Kotecký

Institut Glopolis
e: kotecky@glopolis.org

Antonín Krása

AOPK ČR
oddělení druhové ochrany
e: antonin.krasa@nature.cz

Martin Krsek

Muzeum města Ústí nad Labem
historik a kurátor sbírek
e: krsek@muzeumusti.cz

Tomáš Kučera

PřF JU v Českých Budějovicích
e: andrea.tomas@seznam.cz

Martin Kvítek

AOPK ČR
knihovna
e: martin.kvitek@nature.cz

Petr Lepší

AOPK ČR
RP Jižní Čechy
oddělení SCHKO Blanský les
e: petr.lepsi@nature.cz

Jana Mílová

AOPK ČR
právní oddělení pro veřejnou správu
e: jana.milova@nature.cz

Jan Moravec

Kancelář ÚVR ČSOP
e: jan.moravec@csop.cz

Eva Novotná

PřF UK Praha
vedoucí knihovny geografie
e: eva.novotna@natur.cuni.cz

Miroslav Pácl

VRV, a.s.
projektant
e: Pacl@vrv.cz

Zdeněk Patzelt

časopis Ochrana přírody
šéfredaktor
e: zdenek.patzelt@nature.cz

Jan Pergl

Botanický ústav AV
e: pergl@ibot.cas.cz

Pavel Pešout

AOPK ČR
ředitel sekce ochrany přírody a krajiny
e: pavel.pesout@nature.cz

Adam Petrušek

PřF UK
vedoucí katedry ekologie
e: adam.petrusek@natur.cuni.cz

Jan Plesník

AOPK ČR
oddělení mezinárodní spolupráce
e: jan.plesnik@nature.cz

František Pojer

AOPK ČR
ředitel samostatného odboru vnějších vztahů
e: frantisek.pojer@nature.cz

Petr Pyšek

Botanický ústav AV
e: pysek@ibot.cas.cz

Jiří Sádlo

Botanický ústav AV
e: sadlo@ibot.cas.cz

Lenka Šoltysová

AOPK ČR
samostatné oddělení investic
e: lenka.soltysova@nature.cz

Vlastislav Vlačíha

AOPK ČR
RP Ústecko
oddělení SCHKO České středohoří
e: vlastislav.vlaciha@nature.cz

Eva Vojtěchovská

AOPK ČR
oddělení sledování stavu druhů živočichů
e: eva.vojtechovska@nature.cz